

Приморске новине

БУДВА, ОКТОБАР 1995.
Цијена 1 динар

Издази мјесечно Година XXIV Број 395

У БЕОГРАДУ ПРЕДСТАВЉЕН „ПРОЈЕКАТ ДЕЦЕНИЈЕ“

БУДВА — ЦЕНТАР БИЗНИСА

„Европски бизнис центар за 21. вијек“ градиће се на најбољој слободној локацији у центру Будве. Објашњено да ће тржишна вриједност будућег центра достићи фантастичних милијарду њемачких марака, а изградња робне куће у првој фази могла би да почне већ идуће године

У БЕОГРАДУ је 29. септембра представљен Нацрт урбанистичког пројекта Пословно-комерцијално трговачког центра у Будви, аутора Василија Милуновића и Бранислава Митровића из београдског Пројектног бироа „Основа“.

„Европски бизнис центар за 21. вијек“ градиће се на најбољој слободној локацији у центру Будве, између зграде поште, постојећег Тржног центра, и хотела „Будва“. Састоји се од робне куће, као и још четири слична објекта који би на укупно пет нивоа над земљом и под земљом обухватили површину од око 30.000 квадратних метара.

Пројекат, такође, предвиђа изградњу и дуге коловозне траке у главној Медитеранској улици, затим пјешачке „пасареле“ преко те улице, променаде и трга, као и доградњу по једног спрата на Тржном центру, згради по-

ште, и стаклене баште у оквиру хотела „Будва“.

Веома успјелој презентацији овог капиталног пројекта у Скупштини Београда, присуствовали су, поред челика Будве и Београда, и Зоран Жижић, потпредседник Владе Републике Црне Горе, Јанко Јекнић, министар иностраних послова Црне Горе, као и Радоје Ђукић, министар за предузетништво у Влади Републике Србије.

Зоран Милошевић, председник Извршног савјета Скупштине Београда је, у свом поздравном обраћању, рекао да је ријеч о једној изузетно значајној презентацији, с обзиром на списак познатих учесника, као и вриједност пројекта. Што се тиче сарадње Београда и Будве она је у успону, нагласио је председник градске владе Београда изразивши при том наду да таква сарадња у разним видовима у наредном

периоду бити значајно унапријеђена.

Равномјернији развој градова

У име Југословенског лобија менаџера и Југословенског савјета за развој менаџмента др Милија Зечевић је рекао да му је изузетно драго што је председник општине Будва изабрао да презентира „Европски бизнис центар — Будва“ у Београду, јер главни град, као европски град, може да да велики допринос равномјернијем развоју градова. Пројекат „Развој градова“ присутан је у Аустрији, Швајцарској, и у другим државама, и служи за примјер како и ми треба да радимо. Мислим да треба све више да одржавамо Београд као главни град, рекао је он, а да развијамо градове на простору од, како се то каже, Панонског до Јадранског мора.

— Што се тиче Будве, она је престоница туризма Југославије а сигурно је једна од престоница Медитерана, па и шире.

Будва, по његовом мишљењу, мора брзо и ефикасно да преузме многе програме које је и Дубровник имао. Он је указао на могућност презентације Будве на њиховим бизнис-конференцијама широм Европе, што

Београд већ користи на најбољи начин.

Осмишљен и привлачан концепт

Стеван Борозан, савјетник у Министарству уређења простора Владе Републике Црне Горе нагласио је да је ријеч о осмишљеном и привлачном развојном пројекту изразивши своје увјерење у реал-

ност, остварења овог пројекта.

Један од двојице аутора презентираних пројекта Василије Милуновић, истакао је да ће се на површини од 4,3 хектара, према мору, и будућој марици „Будва“, градити објекти савременог типа за комерцијално пословање, трговину и услуге

НАСТАВАК НА 2. СТРАНИ

ИНИЦИЈАТИВЕ

„МЕДИТЕРАНСКЕ ИГРЕ БУДВА 2005“

ОДБОР ЗА ПРИПРЕМУ КАНДИДАТУРЕ

Председник Одбора Мило Ђукановић, председник Владе РЦГ, а Југословенски олимпијски комитет ће кандидатуру поднијети 1998. године

ВЛАДА Републике Црне Горе је почетком октобра формирала Одбор за припрему кандидатуре Црне Горе за домаћина Медитеранских игара 2005. године. Председник Одбора је председник црногорске владе Мило Ђукановић, а чланови Зоран Бингулац, Божидар Ивановић, Драган Милић, Јанко Јекнић, Миодраг Лекић, Владимир Цветковић, Александар Бакочевић, Ђорђе Перишић, Жарко Варајић, Милан Миланић, Боро Вучинић, Жарко Миковић, Миодраг Бабић, Дејан Савићевић, Веселин Вујовић и Зоран Гошчевић.

Кандидатуру наше земље службено ће поднијети Југословенски олимпијски комитет 1998. године, а овај пројекат од изузетног спортског, туристичког и привредног значаја, званично ће се представити на Конгресу спортских асоцијација медитеранских земаља 1999. године у Тунису под називом „Медитеранске игре Будва 2005.“

Умивање хале — у току су завршни радови на спортској хали чије се свечано отварање планира за Дан општине — 22. новембар ове године.

ЗАКАЗАНА СЈЕДНИЦА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

НОВИ СТАТУТ

● ● Братимљење Будве и Новог Сада

НАРЕДНА 21. сједница Скупштине општине Будва заказана је за 27. октобар и на њој ће се одборници изјаснити о предлогу Статута општине Будва и предлогу одлуке о спровођењу Статута. Нови Статут урађен је због обавезе усаглашавања са Законом о измјенама и допунама Закона о локалној самоуправи. Планирано је и доношење одлуке о измјенама и допунама (ребалансу) општинског буџета, Одлуке о комуналном раду (због усаглашавања са Законом о комуналним дјелатностима), и одлука о приступању изради једног детаљног урбанистичког плана (Буљарица) и два урбанистичка пројекта (Блокарица и „Комплекс гоља“).

Одборници ће размотрити предлог Одлуке о оснивању Јавног предузећа „Медитерански спортски

центар“ Будва који би у области спорта обављало послове од јавног интереса за нашу општину, а дјелатност Центра би, између осталог, била организовање спортских такмичења, спортских тренинга, физичког вјежбања, спортско-рекреативних активности и других спортских манифестација и програма.

На дневном реду је и предлог Одлуке о братимљењу општине Будва са градом Новим Садам у циљу проширења и унапређења међусобне сарадње у области привреде, културе, науке, образовања и спорта, односно у економској сфери у цјелини и у свим облицима друштвене надградње.

Припремљена је Информација о расељеним лицима и раду хуманитарних организација на подручју општине и више одлука о одузимању и давању земљишта.

ТУРИСТИЧКИ ПРОМЕТ

ТУРИСТА, ИПАК, ВИШЕ

У СЕПТЕМБРУ је на подручју наше општине боравило 23.277 гостију (22.952 домаћих и из бивших југословенских република) који су остварили 175.649 ноћења (од тога домаћи 174.147 ноћења), што је веома слично прошлогодишњем септембру када је било нешто више гостију, али мање ноћења.

Такав септембар није битно утицао на овогодишњи деветомјесечни туристички биланс када се пореди са прошлогодишњим, јер је веома сличан односу послје осам мјесеци. Односно, у периоду јануар-септембар на подручју наше општине регистровано је 199.073 госта (10 одсто више него у истом периоду 1994.) и 1.496.911 ноћења (више три од-

сто). Исти проценат повећања броја гостију и ноћења је код домаћих туриста, док је странца мање (девет одсто гостију и 16 одсто ноћења), али они небитно утичу на укупни туристички промет.

Објављени су и подаци о туристичком промету у Црној Гори у септембру ове године: 50.084 туриста (48.725 домаћих, 484 из осталих република бивше СФРЈ и 875 странаца) је остварило 335.566 ноћења, што је 12,4 одсто мање туриста и 16,3 одсто мање ноћења у односу на прошлогодишњи септембар.

Укупно за период јануар-септембар Црну Гору је посјетило 576.392 туриста (3,1 одсто више него у истом периоду прошле године) који су остварили 4.035.699 ноћења (мање 3,8 одсто него 1994.).

У ОВОМ БРОЈУ

● Искуства и по(р)уке туристичке сезоне

● Менаџери и еко-заштита

● Италија: Милон лира или — у кавез

● Нове књиге: Змај од папира и Знакови времена

● Стефан Штиљановић — деспот небеске славе

● Изложбе — сјај кинеске цивилизације

Р. Павићевић

Приморске
новине

- АНКЕТА

ТУРИСТИЧКА СЕЗОНА '95. – ИСКУСТВА И ПО(Р)УКЕ

БОГОЉУБ РАЂЕНОВИЋ, СЕКРЕТАР ТУРИСТИЧКОГ САВЕЗА БУДВЕ

УЛАЗНИЦЕ – ПРОМАШАЈ

– Када говоримо о главним карактеристикама туристичке сезоне, треба рећи – било, не поновило се. Јер, оговоришња сезона је била јако лоша. Све је готово било против нас, па чак и вријеме које нам је отјерало госте у сезони.

Будва је туристичку сезону доста спремно дочекала када су у питању оне „мале“ ствари, као што су чистоћа, ред, музика и сл. Фестивал „Град театар“ је и ове године одиграо значајну улогу. Биле су и многе квалитетне изложбе, међу којима ваља истаћи изложбу кинеске умјетности као и низ других манифестација. Воде је било довољно, што је посебно значајно. Плаже су биле знатно чистије, али, организација на њима није била добра и то се не би смјело поновити. Јер, плаже су наше богатство и морамо их боље чувати. Њима не

могу командовати појединци као ове године. Улазнице на плажама су посебна прича: да су боља и срећнија времена с богатом клијентелом, поставило би се питање, у име чега се наплаћују улазнице. Проблем паркинга такође је био изражен и то се не смије поновити. Организација приватног смјештаја мора се боље ријешити. У тој области мора се рашчистити однос Републике и Општине, а објекти који примају госте, морају се регистровати.

У припремама за идну годину, прво треба ријешити питање туристичке пропаганде. Јер, туристички савез Будве, вјеровали или не, нема више ни један туристички проспект Будве, или пак неког од хотела. Ако се припремамо да се поново појавимо у свијету, морамо имати прије свега добар пропагандни материјал.

БУРО РАДАНОВИЋ

У „АВАЛИ“ МАЊЕ ПАРА

БРОЈ ноћења у хотелу „Авала“ у прошлој години био је бољи за 15 посто у односу на 1993. годину, док је број ноћења у овој слабији за 5 одсто у односу на 1994. годину.

– Наш хотел се специјализовао у одржавању великих скупова, конгреса, симпозијума и они представљају окосницу пословања, каже Буро Радановић, директор овог најугледнијег будванског хотела коме треба хитно реновирање.

У „Авали“ нијесу задовољни финансијским резултатом. Он није ни приближан оном из претходне године,

који такође није био добар.

– Можемо ипак бити задовољни, када знамо у каквим условима смо радили, вели Радановић. – Зачудо ванпенсионска реализација била је боља од претходне године.

Питали смо господина Радановића, како поправити имиџ „Авале“ и шта треба предузети за следећу туристичку сезону?

– На нивоу општине морамо бисмо организовати манифестацију „Дани будванске ривијере“ и у том склопу представити хотел „Авалу“. Наравно са том манифеста-

цијом би требало обићи веће градове Србије, можда поћи и у иностранство, уколико се скину санкције нашој земљи.

Већина анкетираних гостију позитивно су оцијенили наш хотел, наставља господин Радановић, истакавши да је ово импресиван комплекс, (град у граду), што и савремено туристичко тржиште тражи.

„Авала“ ће затворити капије у другој половини мјесеца. Послије „умивања“ хотел ће бити отворен 20. децембра, када ће се припремити за дочек Нове године.

РАДИВОЈЕ АСАНОВИЋ, НАЧЕЛНИК ОДЈЕЉЕЊА БЕЗБЈЕДНОСТИ БУДВА

ПРОТЕКЛА туристичка сезона је према подацима о криминалитету и стању јавног реда и мира била једна од најмирнијих, а безбједносна ситуација, уопште, је била врло повољна. На подручју наше општине није регистровано ниједно теже кривично дјело, ниједан инцидент, није било употребе оружја. У периоду јануар–август регистровани смо 210 кривичних дјела (а највише у главној туристичкој сезони) од чега су 186 биле крађе и тешке крађе. У моменту извршења 171. је била од стране непознатих извршилаца. Ангажовањем наших радника расвијетљено је 96, што се сматра ефикасним радом полиције.

Регистрована су четири случаја разбојништва и три случаја силовања, а није било ниједно убиство, нити покушај убиства. Поднијете су четири кривичне пријаве због стављања у промет или уживања опојних дрога против укупно десет лица. Ту је стање слично прошлогодишњем (по броју пријава и лица против којих су поднијете) што говори да је дрога присут-

на на нашем подручју.

Будванска општина је веома фреквентно подручје, преко ње воде два главна правца с континента према мору, један према Петровцу, Бару и Улцињу, други према Будви, Тивту, Котору и Херцег-Новом, па смо због тога имали појачану контролу на пунктовима Петровац и Завала. У периоду јануар–септембар, а највише у главној сезони, наши радници су на ова два пункта контролисали 55.230 возача и возила, прегледали 33.327 пртљажника, новчано казнили 3.250 возача и поднијели 2.563 прекршајне пријаве. Привремено је одузето 16 возила и два мотоцикла због непосједовања документације, а одузета је и већа количина девиза, цигарета, горива и друге робе. Било је доста саобраћајних незгода, али срећом, није било смртних случајева.

Ова сезона је, што није само оцена за Будву него и за читаво Црногорско приморје, била мирнија, и томе су свакако допринијели радници Министарства унутрашњих послова. Били

МИРНИЈА СЕЗОНА

смо веома добро организовани, интервенисали смо одмах по позиву, а на лице мјеста наши радници су стизали већ последије неколико минута.

Због нарушавања јавног реда и мира поднијето је 96 захтјева за покретање прекршајног поступка (34 због бучне музике, 28 због туче, седам због пуцања из

ватреног оружја, осам због озбиљних пријетњи, три због омаловажавања службеног лица и 16 због осталих облика нарушавања јавног реда и мира). Треба истаћи да је овог лjeta било много мање бучне музике него претходне године чему су посебно допринијеле појачане активности и радника МУП-а и општинске инспекције.

Радници МУП-а су одузели деветнаест пиштоља (дванаест због илегалног посједовања оружја, а седам због злоупотре-

бе), а једанаест лица је лишено слободе по расписаним потјерницама од стране судова у СРЈ.

За наредну туристичку сезону требало би повести још више рачуна о одвијању и безбједности саобраћаја. Ове године стање је било боље него претходне године, чему су допринијели како мањи број возила, тако и нови паркинг простори. Што се безбједности саобраћаја тиче постоје нека критична мјеста (нпр. код основне школе, код семафора, од семафора до поште, дуж Медитеранске улице, у Подкошљуну у улицама Вељка Влаховића и 29.

новембра...) и ту треба предузети радикалније мјере, а по негдје треба градити надвожњаке, подвожњаке, или постављати препреке на путу, тзв. „лежеће полиције“.

ДРАГОЈЕ АСАНОВИЋ,
ТУП „МИЛОЧЕР“

ПОЗИТИВАН БИЛАНС

– Наше предузеће на нашој обали је ново. Иако је сезона била лоша, успјели смо да доведемо госте. Пуњење наших хотела „Вила Милочер“ и „13. мај“ од 1. јула па све до ових дана је било 95 одсто. Ово предузеће је једно од успјешнијих у туризму Црне Горе. Највише, због тога што смо се успјели прилагодити тржишту. Посебно у вођењу политике цијена. На крају туристичке сезоне очекујемо позитиван биланс. Ми нећемо, наглашава, Драгоје Асановић из Туристичко-угоститељског предузећа „Милочер“, наше хотеле по завршетку сезоне затварати. Потписали смо уговор с представницима пет петрохемијских компанија из Топлице у Русији. Они ће у нашим хотелима од 1. октобра, па до 1. априла сваких 12 дана доводити по 150 Руса.

Припремили:

С.Паповић,

Р.Павићевић,

Л.Рстић

и В.М.Станишић

ЈОВО МИЛУТИНОВИЋ, ДИРЕКТОР ХОТЕЛА „АЛЕКСАНДАР“

ИЗВУЋИ ПОУКЕ

– Туристичка сезона на Будванској ривијери није оманула само по броју посјетилаца већ је и њен финансијски ефекат лош. С обзиром на све овогодишње (не)прилике у црногорском туризму ми смо овог лjeta забилијежили 1,3 одсто више ноћења него лане. Хотел „Александар“ је 100 одсто био попуњен само четрдесет дана, а у просјеку смо билежили искоришћеност капацитета од 50 до 70 одсто. Ванпенсионска потрошња је би-

ла веома слаба. Илустрације ради, на нашој тераси у јеку сезоне већина столова била је празна иако је госте забављала популарна подгоричка група „Макадам“. Цијене пића су нам у односу на друге биле приступачне. Тако, рецимо, пиво је коштало 5 динара, литар киселе воде исто толико, кафа 1,5, сокови од 2 до 4 динара. Ове сезоне било је знатно више реда у музицирању, што је уједно једна од најпозитивнијих карактеристика лjeta '95. Но, било је

много тога што не ваља. Чистоћа нам није била на нивоу туристичке метрополе, поготову на плажама. Телефонске везе с ун-

утрашњошћу земље биле су изузетно лоше. Да нам се ово лето не би поновило морамо да уложимо више напора у пропаганду и анимацију.

Формирамо Штаб на нивоу општине, или пак републике, који ће бити састављен од хотелијера и пратити сва туристичка кретања на овом подручју.

РАДИВОЈЕ МРВАЉЕВИЋ, „АНКОРА“

ПРЕПРОДАЈА ЛОКАЦИЈА

Посјета је, по мојој оцјени, била 40 одсто лошија него лани, а финансијски ефекти чак 70%. Главна сезона је ове године, трајала само 15 дана, а 19 дана је падала киша – што се не памти. У тим околностима, ми, закупци објеката, нијесмо зарадили ни да измиримо обавезе око закупа. Зато је за нас овогодишња сезона била испод очекивања.

Позитивно је било то што није било прошлогодишње буке и музичког хаоса. Но ипак би требало музику продужити до 02 сата након поноћи уз нормално ограничену јачину, јер се гости не могу у поноћ тјерати на спавање. Будва је била изузетно чиста овог пута, а воде је било доста, што је јако значајно.

Наравно и негативности је било много. Упутно бих критику Влади Црне Горе, односно предузећу „Морско добро“ на овогодишње понашање, када су у питању плаже и паркинзи. Ту је владао хаос, јер су поједини закупци препродавали локације ради зараде, а и то су туристи морали да плате. Наравно, треба да имамо ексклузивне плаже и паркинге које треба наплаћивати, али је овога пута ситуација била свуда иста.

Много већа негативност је понашање одговорних људи у општини и туристичких радника за све што се дешавало. Постављам питање предсједнику општине, има ли намјеру да уклони вашар од Поште до краја Словенске плаже који траје 90 дана, што нема нигдје осим код нас.

За идну туристичку сезону, комплетна Будванска ривијера, морала би се организовати за прихват гостију, с бољом пропагандом и објективним информисањем поготову у новинама у Србији. Гости морају знати све о условима смјештаја, цијенама прије почетка туристичке сезоне, што до сада није био случај. Јер, морамо схватити да смо ми због гостију, а не они због нас.

КРСТО НИКЛАНОВИЋ

МИЈЕЊАЈМО ПЛОЧУ

– Очекивао сам овако лошу туристичку сезону. Ово што се сада догађа на нашој обали, мислим да то није туризам. Зашто није? Туриста је савремени номад који жели да проводи свој одмор у задовољству. Таквих гостију из године у годину је све мање. Хотели су нам постали одмаралишта. Паркинзи и плаже су испарцелисани, што је остављало ружну слику о Будви. Као да је рађено против туризма. Нико ме не може убједити, да се у Будви с једном другом политиком не може шест мјесеци одржати сезона. И у оваквој

ситуацији, побољшањем квалитета услуга, али и да увијек иде права истина у средствима јавног информисања, када су у питању цијене.

Свака част, нагласио је Крсто Никлановић, што је комунална служба успјела да одржи ниво који је био потребан Будви. Музичког терора овог лjeta није било и то је за похвалу.

Како ћу пословати? С губитком. Колики ће бити? Не знам. Мислим сви који се баве овом сложеном дјелатношћу треба да сједну за округли сто, да се договоре како дочекати слиједећу туристичку сезону.

ПРЕДРАГ ЋУПИЋ, „ИМОБИЛИЈА“

ВИШЕ ПОЗИТИВНОГ

– Свјесни укупне ситуација у земљи, нијесмо од овогодишње туристичке сезоне очекивали значајније финансијске ефекте. У главној сезони смо остварили мањи број ноћења него у предсезони а добру посјету очекујемо у посезони. Значи, физички обим промета неће бити лош, али се то не може рећи и за финансијске ефекте.

Ћупић каже, да је овога лjeta било много више позитивних, него негативних ствари на нашој ривијери, а посебно треба издвојити јавну безбједност која је изузетно добро функционисала и захваљујући добром дијелу томе ово је најбезбједније подручје на Балкану па и Медитерану.

Радован Радоман, директор хотела „Белви“, највећу негативност протеклог лjeta види у увођењу виза за туристе из Македоније што представља неразуман чин.

ПРЕДСТАВНИЦИ МИНИСТАРСТВА ТУРИЗМА СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ РАЗГОВАРАЛИ С ТУРИСТИЧКИМ ПОСЛЕНИЦИМА НАШЕ ОПШТИНЕ

ЗАЈЕДНИЧКИ ЗА БОЉЕ ТУРИЗМА

У оквиру сарадње министарства туризма Црне Горе и Србије, у нашој Републици су почетком октобра боравили Миша Димитријевић, заменик министра туризма и трговине Србије, и помоћници министара Раде Станковић и Драган Барјактаревић. Том приликом они су у Будви разговарали с представницима Јавног предузећа за управљање морским добром, а следећег дана с представницима туристичко-угоститељске привреде. Циљ ових разговора, по рјечима Слобода Лековића, заменика министра за туризам Црне Горе, је разматрање тока лјетовишне туристичке сезоне и припреме за зимску сезону.

Током свог двогодишњег рада Јавно предузеће за управљање морским добром се суочило с низом проблема, што, уосталом, прати сваки нови посао. Раније је било

шест општина – шест политика и ту је сада тешко створити нову праксу и навике – рекао је на почетку разговора Рајко Миховић, директор ЈП за управљање морским добром. – Определили смо се за политику давања плажа у закуп чиме су обавезе прешле са државе на закупце плажа, повећао се квалитет понуде на њима, укључено се предузетнички капитал без промјене власништва. Изгубила се свака могућност да неко може бити власник обале. Ово је била година чишћења плажа, наредна ће бити година уређења плажа. У то се улажу огромна средства и то се мора платити. И обала је роба и она тражи цијену, а цијена је стратегија продавца, а не купца.

Говорећи о наплати улазница за плаже, Миховић

је нагласио да је то неоправдано наишло на негативно реаговање у јавности. Наплата улазница је, по његовим рјечима, обнављање старе праксе – наплаћивало се на свега 15 – 20% плажа, а од тога се 95% и раније наплаћивало. Улазнице према томе нијесу новост, него смо нови ми који немамо пара. Наплатом улазница компензира се дио уложених средстава за уређење плаже. Ми ћемо с политиком закупа плажа и наплата улазница наставити и идуче године, биће ограничења која су, једноставно, нужна. Настојаћемо, рекао је Миховић, да сваком туристи обезбидимо мјесто на плажи, али не сваком туристи на сваком мјесту.

Миша Димитријевић, заменик министра туризма и трговине Србије је истакао да се туризам и у Србији и у Црној Гори налази у веома тешкој ситуацији и да министарства туризма обије републике треба да јединствено наступају прома републичким и према савезној влади у циљу побољшања садашњег стања. Осим тога, јединствено се мора наставити и на иностраним тржиштима. Пред туристичком привредом је и питање трансформације, а на томе се у Црној Гори знатно више урадило. Разговоре о управљању морским добром он је одијенио корисним и интересантним, јер се и у Србији ради на уређењу Дунава.

Директор „Монтенегроекспреса“ Душан Лијешевевић сматра да је протеклу туристичку сезону обиљежила ниска платежна моћ гостију који су једна скрпили за храну и смјештај, а на мору су их дочекале нове обавезе

и цијене често изнад европских.

– Сви закупци плажа нијесу имали исти мотив, неки су уложили више, неки мање и убудуће би требало много више водити рачуна о томе коме се плаже издају у закуп – рекао је Лијешевевић о закупу плажа који је овог

лјета много коментарисано.

Члан Управног одбора ЈП за управљање морским добром професор др Радоје Корач је нагласио да су у области морског добра у односу на стање прије три године видљиве огромне разлике и да је направљен крупан помак напријед. Јер, по његовим рјечима, врашки је тешко управљати морском обалом нападнутом са свих страна. Доста се урадило, али нијесмо задовољни. Говорећи о наплаћивању плажа он је рекао да ће идуче године ту бити много више реда јер ће се уговором о закупу плажа регулисати може ли се наплаћивати улазница за плажу и колика ће бити њена цијена.

У наставку разговора је истакнуто да је битна услуга на плажи, што гост добија за плаћену улазницу, и да је о наплати улазница за плажу и другим питањима битним за туристе потребно много боље информисање туриста како би они поуздано знали шта их чека и по којој цијени на

мору. Другог дана боравка у Будви представници министарства туризма Србије и Црне Горе су разговарали са одговорницима у ХТП „Будванска ривијера“ и „Монтенегроекспресу“.

ВД генералног директора „Будванске ривијере“ Иво Арменко је упознао госте да је ово највеће туристичко-угоститељско предузеће у земљи до почетка октобра остварило 500.000 ноћења, а до тога су 10 хиљада остварили гости из Македоније, Русије и Мађарске. Многе ствари су, рекао је Арменко, утицале што је ова сезона подбацила. Предсезона је била добра, остварено је 43 одсто ноћења више него лане у истом пе-

риоду, али се главна сезона свела на свега двадесетак дана. Од 1992. године на нашој ривијери су се најбоље продавали најскупљи хотели, а ове године је подбацило интересовање гостију за те хотеле.

У разговорима је наглашено да је југословенски авиопревозник ЈАТ био добар партнер туристичкој привреди на Црногорском приморју, али да је шанса нашег туризма само инострани туризам, јер је платежна моћ Југословена и те како ослабила. За тај дан „д“ треба се, међутим, припремити, а хотелијери за тако нешто немају средстава.

Директор „Монтенегроекспреса“ Душан Лијешевевић је говорио о сметњама у раду ове, послје „Путника“, највеће домаће путничке агенције.

– У Југославији тренутно нелегално ради око 600 аутобуса из сусједних српских земаља и они диктирају цијене превоза, а нико не плаћају

никакве дажбине. За наше аутобусе који прелазе југословенску границу плаћамо по 400 динара нашој царини, а неки превозници из Србије

су повлашћени и ту државну дажбину не плаћају – рекао је Лијешевевић, нагласивши и да годинама „Монтенегроекспрес“ на Копаонику током зиме тражи да закупи 100 до 200 кревета, али је увијек одбијан.

Представнике два министарства туризма Лијешевевић је упознао и са тешкоћама на завршетку туристичког насеља апартманског типа у Каменову са 360 кревета, које су започели прије пет година са ГИК „Банат“ из Зре-

ОБАЛА
БЕЗ
БЕТОНА

– У зони морског добра нема грађеве већ се само уређује простор и опрема мобилним објектима. Неки су већ били у употреби овог лјета, а идуче године ће их бити много више – рекао је Рајко Миховић, директор ЈП за управљање морским добром о новом програму мобилне архитектуре, односно програму привремених објеката монтажног типа различитих намјена.

Сви ти објекти би се по завршетку сезоне уклањали, или селили на друге локације, што истовремено значи да ће на нашим плажама убудуће бити све мање бетона.

њанина, али га не могу завршити па је замолио за помоћ како би се и преосталих 40 одсто радова привели крају.

Раде Станковић, помоћник министра туризма Србије, сматра да би црногорски туризам овог лјета боље прошао, да је имао бољи маркетиншки наступ у Србији, јер

су се црногорски хотелијери на туристичким сајмовима у Београду, Новом Саду и Врњачкој Бањи скромно представили.

В. М. Станишић
С. Паповић

РЕПОРТАЖА

ПРОПУСНИЦА – МИЛИОН ЛИРА!

● Ко нема хиљаду марака у џепу ризикује да буде враћен с граничног прелаза. И наш репортер се на кратко нашао у лучком затвору. Са четири брода недељно у Бари стиже на хиљаде Југословена који троше милионе марака. Због све веће трговине италијански трговци организују курс за учење српског језика!

тшом Вулевић, која ради у Конзулату СРЈ у Барију. Она је интервенисала код лучких власти и након пола часа су нам враћени пасоши. Могли смо, дакле, у град.

– Све више је оних који долазе у Италију с намјером да или остану ту, или продуже даље, рекла нам је Наташа Вулевић. – Дискреционо право да могу зауставити сваког путника који улази у Бари, вратити га на брод, луке власти итекако користе. То је уствари закон Мартели који се примјењује у Италији, која се суочила с огромним бројем имиграната, нарочито из Албаније.

Прије нас у Бари су стигла два ферибота из Бара: „Лабурнум“ и „Луцинда“, пуни путника. На десетине њих остало је у „затвору“ луке Бари, који су касније враћени на брод, па у земљу. Да и не виде град.

У Барију ништа ново: наши купују крпице, италијански трговци задовољно трљају руке. Овога пута близу 1000 путника који су са три брода стигли у центар провинције Пуља, од раних јутарњих часова разлетјели су се по граду. Италијански трговци никако да подесе вријеме према „југовићима“. Затварају своје радње у 12, да би их отворили у 16 и 17 часова. Но, наши су се већ извјежбали: покупе се њих неколико, узму такси и одлазе двадесетак километара далеко од Барија у велики продајни центар одакле се углавном снабдевају сви бутици у граду. За 90–100.000 лира таксиста чека пет–шест сати да се обави трговина и притом помаже својим муштеријама да купе робу која се овдје истина продаје на велико, али... Пошто је код Италијана све могуће добијају сакове, одијела, ципеле, фармернице, кошуље... И све је у пола јефтине него у самом Барију. Примјера ради, сако ко-

ји у граду кошта 240.000 лира овдје се купује за 120.000 и тако редом. Накнада таксиста се итекако исплати.

Они, пак, који не знају за тај пункт, нису сналажљиви, или једноставно неће да иду из града, тргују најчешће у продавницама уз градску луку. Ту већ трговци помало разумију српски, имају и робу која нашим треба. Цијене, опет приступачније далеко него код нас. Сасвим лијепе ципеле, мушке или женске могу се купити за 50–70.000 лира, мушке панталоне бољег квалитета за исти новац, фармернице за 30–50.000. На знатно смањеној буџетој пијаци у близини луке навелико се купују кишобран за 10–15.000, ролке за 20.000, фармернице по истој цијени, чарапе за 2.500 лира... У центар града одлазе они који су понијели нешто више новца, јер у бутицима добро одијело кошта од 280 – 500.000, кошуља 70–150.000, ципеле, мушке и женске 280 – 400.000.

Техничка роба је доста јефтина, али због царине мало се ко одлучује да купи рецимо телевизор који стаје 350.000 лира (екран 51 см), веш машину која је скупља за 200.000 или неку други кућни апарат. Курс лире која је у односу на марку била пала (за марку се добијало недавно 1250 лира) је стабилизован и сада се у банкама за 100 марака добија 105 или 107.000 лира.

– Наши у Барију остављају велики новац, рекао нам је Љубиша Перовић, конзул СРЈ у Барију. – Недељно троше овдје милионе марака и предузимљиви Италијани се организују за што бољи посао. Овдје ће у новембру почети курс српског језика за италијанске трговце: тражили су од мене да им помогнем у избору предавача. Хоће да са што мање проблема комуницирају с нашим људима.

То је занимљиво с обзиром да Италијани, посебно овдје на Југу, тешко уче стране језике.

Оно што је у Барију скупо је боравак у – кафани. Има пуно лијепих ресторана, пицерија, кафеа, али преко дана добар дио њих не ради, отварају се тек навече. Цијене – папрене. Двије порције сладолета рецимо коштају 14.000 лира, а за ручак за двоје (шпагети, пиво или сок, дакле веома скромно) треба дати 50–60.000 лира. За 1000 лира не може се готово ништа купити, па метални новац само оптерећује џепове: дневне новине коштају 1.500 лира.

„Ребина Елена“ може одједном да повезе 400 путника и за сваког има кабина (једнокреветне са два, осам и десет кревета), ту су кафане, барови. Сва посаду чине поморци из Боке, бирали на конкурс, а од њих 45, 15 су – жене. Овај брод зову још и „непотопљиви“ јер је постављен на ваздушним преградама које омогућавају потпуну сигурност повидбе, и минимум љуљања и раздвојење невреме. Развија 12,5 миља на час и раздлачу између двије луке превалује за нешто више од 9 часова, што је спорије од брзине коју развијају фериботи „Лабурнум“ и „Луцинда“. Повратна карта кошта 111 марака, а за кабину треба доплатити од 10 до 50 марака, зависно од броја кревета.

– Засад пловимо под заставом Хондураса, а чим санкције буду укинуте, заворијоре се наша тробојка. На тај тренутак чекам с нестрпљењем, јер сам одбио много привлачних понуда у свијету, желећи да „Ребина“ плови баш између Бара и Барија, каже Илија Трипиновић, чии брод полази из наше луке сваке недеље и среде у 18 и 21 час, а враћа се из Барија понедељком и четвртком у 22 часа.

С.Ш.Г.

АПЕЛ ИЗ ДИРЕКЦИЈЕ ЈАВНИХ ПРИХОДА

ПЛАТИТЕ ПОРЕЗ ИЛИ...

ЗА Дирекцију јавних прихода нема сезоне и смањења обима посла између двије сезоне, што је карактеристично за пословање велине субјеката у нашој општини. Овдје се, заправо, може говорити о више сезона током године, а тренутно је у току уручивање рјешења (и наплата) пореза на имовину.

Утврђивање и наплата пореза на имовину јединствено је одређена на територији цијеле Републике и плаћа се по основу права својине на непокретности: за земљиште, стамбене и пословне зграде, гараже, зграде и просторије за одмор и рекреацију, зграде и станове који се повремено користе и друге грађевинске објекте. Обвезници овог пореза у нашој општини су сва правна и физичка лица која имају право на непокретностима на подручју општине, као и физичка лица која су без одобрења надлежног органа подигли или стекли непокретност, која не гласи на име, али њоме располажу као са сопственом имовином.

На основу поднјетих пореских пријава Дирекција јавних прихода је донијела 4.100 рјешења о разрезу пореза на имовину за власнике кућа и станова, кућа за одмор и рекреацију и гаражу у нашој општини. Рјешења се достављају лично (путем овлашћених радника), преко поште и у просторијама Дирекције јавних прихода. Рјешења се упућују на адресе које су порески обвезници сами дали у пореској пријави, тако да се сваког обвезника уредно урученим рјешењем. Утврђени износ пореза обвезници су дужни уплатити у року од 30 дана од дана уручења рјешења.

У Дирекцији јавних прихода истичу да је извјесно да на подручју наше општине има далеко већи број власника кућа и станова од броја регистрованих пореских обвезника, па и овом приликом желе да упозоре „заборавне“ на законску обавезу и – казне. Осим подношења пријава, обавеза је и плаћање пореза у предвиђеном року, јер се за сваки дан прекорачења обрачунава камата.

ПРИЈАВА

ВЛАСНИЦИ непокретности – порески обвезници, дужни су да пореском органу поднесу пореску пријаву са свим подацима о имовини (величина стамбеног објекта, мјесто) гдје се објекат налази, броју чланова домаћинства...) до 28. фебруара године за коју се врши утврђивање пореза. Подносилац пријава наредних година не подноси нове пријаве, осим ако се не ради о промјени података у раније поднијетој пријави.

Подношење пореске пријаве на имовину је законска обавеза, а за неподношење пријава (или давање погрешних података од којих зависи висина пореза) прописане су изузетно високе казне – за физичка лица оне су 1 – 8 минималних зарада у Републици. Зато из Дирекције јавних прихода још једном упозоравају пореске обвезнике који нијесу поднијели пореску пријаву да то ураде што прије и тако избјегну плаћање високих казни.

ИЗМЕЋУ ДВА БРОЈА

САВЈЕТОВАЊЕ ПРАВНИКА

У хотелу „Авала“ од 13. до 15. септембра одржано је Савјетовање југословенских правника на тему „Финансијски ... делити и актуелна питања организације и рада финансијске полиције“, које су организовали Удружење за кривично право Црне Горе у сарадњи са Српским удружењем за кривично право.

На скупу је наглашено да у Југославији још не постоји јединствена евиденција, нити јединствен приступ опозреивању, а садашња законска рјешења у Црној Гори и Србији препрека су за ефикаснији рад финансијских полиција двију република.

Последњег дана Савјетовања, приликом расправе о

актуелним питањима имунитета, државни тужилац Републике Црне Горе Владо Шушовић је констатовао да је Устав Црне Горе из 1992. и Устав Југославије из исте године у демократским одређењима, прије свега у области људских слобода и права, па и у питањима имунитета, значајно испред Устава Србије.

У оквиру овог савјетовања одржан је и Округли сто на тему „Међународни кривични суд за претходну Југославију“ на коме је уводничар проф. др Митар Кокољ анализирао покушаје међународних судова у Хагу да се за злочине који су почињени на тлу претходне Југославије оптужи искључиво једна, српска страна.

...И ЕКОНОМИСТА

У ХОТЕЛУ „Маестрал“ у Милочеру је од 19. до 21. септембра одржано Годишње савјетовање југословенских економиста на тему „Финансијска тржишта у Југославији, ограничења и могућности“, које је организовао Савез економиста Србије у сарадњи са Тржиштем новца и хартија од вриједности, Београдским ексконти центром, као и Монтенегроберзом из Подгорице.

Гувернер Народне банке Југославије проф. др Драгослав Аврамовић је на овом скупу први пут јавно признао да је промијенио мишљење у погледу приватизације, односно како је он то назвао „демократизације својинских односа“. Да се нешто значајно догађа на плану приватизације у Србији потврђује и изјава министра финансија у Влади Републике Србије Душана Влатковића који је окупљеним економистима у Милочеру рекао да је у припреми нови савезни закон о трансформацији којим ће се, како је нагласио, покушати да ускладе постојеће разлике између Републике Црне Горе и Републике Србије.

У Поруци економисти су нагласили да је недореченост постојећих закона из области својинске трансформације ограничавајући фактор за развој такозваног секундарног финансијског тржишта, као и финансијског тржишта уопште.

РАЦИОНАЛНА УПРАВА

ПРВО савјетовање радника органа управе у Југославији на тему „Управа у условима транзиције“ одржано је од 20. до 22. септембра у Гранд-хотелу „Авала“ у Будви. Учествовало је око 400 правника из двије наше републике, а првог дана су били присутни и министри правде Црне Горе и Србије Миодраг Јатковић и Аралђел Маркићевић.

У Поруци, усвојеној на кра-

ју савјетовања, наглашава се да је ефикасна и рационална управа у служби економског, правног, културног и образовног развоја и веома значајан чинилац укупног напретка у процесу транзиције. Подржан је тенденција деполитизације, професионализације и независности рада управе у оквирима Устава и закона, што је услов њене ефикасности и снаге саме државе.

БЕРЗА ИНФОРМАТИКЕ

ДРУГИ годишњи скуп југословенских информатичара под називом Инфофест – фестивал информатичких достигнућа, одржан је у последњој седмици септембра у хотелу „Авала“ и „Могрен“, као и у хали један Јадранског сајма. Учествовало је 20 информатичких фирми из наше земље са укупно 622 учесника. Међу њима је било и петнаест информатичара из иностранства. Берзу информатике у Будви, за шест дана трајања, обишло је на хиљаде посетилаца.

На овој јединственој смотри послје презентације кроз разне фестивалске форме, Стручни одбор фестивала је за најбољи такозвани компанијски наступ наградио фирму СБС ИБМ Алијансе из Београда. За најбоље пројектно рјешење Одбор је прогласио оно под називом „Мозаикус“ фирме СДЦ ЦИП из Београда. Награда за најкомплетнији наступ у оквиру новоустановљене фестивалске форме „Нови инфо свијет“ додијелена је „Југодати“ из Београда, а за најбољи ауторски рад проглашен је истраживачко-развојни интерактивни систем за статистичку анализу и препознавање облика за персоналне рачунаре аутора др Милана Милосављевића и мр Милана Марковића.

Покровитељ Инфофеста био је предсједник Владе Републике Црне Горе Мило Ђукановић, а организатор Републички секретаријат за развој и сарадњу са фирмом Бизнис-линк и Метро-маркетинг студиом из Београда.

Припремио: Д.Цвијовић

КАКО ЋЕМО СЕ ЗИМУС ГРИЈАТИ

ДРВА ИЛИ...

Зима сузама не вјерује, а трговци нашим платним могућностима. Овако мало у шали у збиљи, становници наше општине причају о томе како ће се гријати ове зиме.

До сада је електрична енергија била јефтина али ствари су се промијениле: струја је знатно скупља, а неуредним платишма се и искључује. Од 1. октобра цијена киловат сата електричне енергије износи 00,84 динара. У Министарству индустрије, рударства и енергетике Црне Горе су израчунали да ће рачун за потрошених 400 киловата бити 47 динара. Они који буду трошили 600 киловата мјесечно платиће за – 65, за хиљаду – 101, 1.500–146, а 2.000 киловата 191 динар.

Ово је рачун (за рационалну потрошњу, односно трећину) потрошње у вишој, а двије трећине у нижој дневној тарифи, уз допринос за електрификацију села (пет одсто), порезом на промет (11 одсто) и фиксном надокнадом за ремонт – 10 динара и по бројилу.

Метар дрва, пак, у просјеку се плаћа око 100 динара – а за исцјепан метар 125, па и више динара. Једном домаћинству потребно је најмање пет метара дрва за зиму, што значи 500 динара. А то је, ако се узму у обзир плате, двомјесечна зарада.

У пљевалском руднику произвођачка цијена једне тоне угља је 98 динара, док је налопродајна нешто скупља – 120 динара.

На самом старту грејне сезоне, већ је извјесно да ће већина становника наше општине с великом муком обезбиједити гријање у својим домовима.

Ј. Ретић

КРАТКО ПАМЋЕЊЕ

• У октобру, љета михољског, 1995.

1) **Т**у недавно постао сам и судски пунољетан. Осамнаести пут за редом сиједом на оптужничку клупу, домаћег часног суда, да бих, као и сваки пут до сада искајавао новинарске гријехе.

– Нема бољег признања новинару, имаш већ лијеп курзив за биографију, тапше ме по рамену мој пријатељ из Бара, pjesник Рајко Јолић, док несвесно прескачем праг металохладне куће од правде.

Прихватат то као лијепу шалу, покушај иначе ведрога поета да ми отјера зловолу с лица и из душе и успут му кажем да у свој дневник, суђење углавном нијесам регистровао. Била су то парничења на основу идеолошких оптужница која су вођена најчешће под присмотром разних комитета и записници који о њима свједоче су веома заморно штиво. Овога пута чиним изузетак јер ме на суд изводи католички поп којег један несрећни отац терети да му је двоје малолетне дјеце превео из православне у римокатоличку вјеру и тако омогућио њихову мајци да пребјегне из Југославије у Хрватску, док је глава породице у бијелом свијету печалбарио за фамилију своју. Сторија у „Новостима“, у више наставка, имала је само један циљ: да помогне човјеку да у свој дом врати дјечачиће који су, прије него што су слова почели да срчу, киднаповани. Којима је, без њихове воље и благослова оца за мјесто живљења одабран град у другој земљи.

– Чудим ли се ја то, љутим, протестујем... питао сам себе док сам, се, напуштајући судницу, пошто је претрес одложен за неки нови датум, јер је првооптужени, покрадени отац опет негде у свијету, гдје пошто није успио да врати дјецу заруђује за хљеб који му је постао горак не само због претврдје коре. Мада сам у суд ушао с оном свевременском игумана бесмртног Стефана „све што дође ја сам му наредан“, осјећах да сам у јарости и љут што ја тако кажњавам себе насилном шетњом која треба да охладу главу.

Увријеђени и оклеветани поп – истине увијек најтеже погађају – очигледно је прије мене читао размислиња професора Мирјане Касаповић која држи катедру на факултету политичких знаности у главном граду „њихове лијепе“ о својерсној регресији у модерном поимању државе и држављана. А она то овако чини: „Хрватска није територијалнополитичка заједница држављана који у њој живе, него транстериторијална етничка заједница свих Хрвата. Парламент је духовно сабориште свих Хрвата у свијету, а доктор Франьо Туђман није предсједник Републике Хрватске него поглавар свих Хрвата.“

Да нису у питању само неосавезна размислиња потврдио је опет недавно Дарио Кордић на

ПРИЧЕ С ДРУГОГ КОЛОСЈЕКА

пише: Саво Греговић

страначкој конвенцији ХДЗ-а, објашњавајући како ће 350.000 хрватских држављана у БиХ гласати на скорим изборима у Хрватској у већ одређеном проценту од 98 одсто за Туђманову листу. Хрвати се више, рекоше, неће дијелити на Босанце, Херцеговце, Славонце, Далматинце, па ће Босна бити једна од хрватских регија.

И поменути поп који службу Божију врши у трећој Југославији је из неке од тих регија. Изгледа добро упућен у политику и сасвим индиферентан према јавном испусти Мајкла Стејтона, водећег експерта Фонда за балканска истраживања који носи име чувеног pjesника Бајрона који се чуђи „римски папа је одобрио НАТО бомбардовање босанских Срба. Тако нешто у свијетској историји још није било“.

Није било, али биће. Зна боље папа што ради него тамо неки поносни Енглези, ма колико био учен, резонује поп који ме тужи. И ради марљиво да онако издалека, из друге земље, учини нешто за транстериторијалну заједницу. Довољно је да у тој другој земљи, у грађанској држави гдје се људи не дијеле по вјерама и нацијама, изведе новинара на суд. Без обзира на пресуду, један од задатака, постављеног по својој вољи или наредби некој свеједно је испунио, а за покрштавање дјеце је вјерујемо већ пред олтаром окајао гријехе. Ако то уопште Ватикан и убрја у гријехове какве.

А какву правду може Србин, Црногорац, православца без обзира на нацију, да потражи у земљи која се дичи демократијом младом? Не за клевету и увреду – те кнедле су гутали и у оној збримљеној држави – него рецимо за спаљену кућу, отету имовину, убиство људана породице... Може, то свијет културни зна, у најбољем случају добити метак у потиљак да не би видео лице убице.

– Ух грешан ли сам, ударам шаком у чело посије шетње која ми је, упркос октобарском сунцу који грије као усред љета, разбистрило мало ум. – Па нијесмо ми као они, као други неки, трећи, пети и девети. Ко тебе каменом ти њега хљебом – дружичијо смо ми.

Хљебом ћу и ја, ако преживим камен, хљебом ће и отац којему раскупише дом, хљебом топлим, меким, пшеничним који код нас најбоље рађа, ћемо сви. А чиме ће два отета малишана, дана једнога када пунољетност стекну, за пушку стајају, свијет спознају. Хоће ли као Махмут силни, који је из Скадра кренуо да попили Црнојевића град у којему су му преци столвали, или као Мехмед паша Соколовић да ћупријама брише јаничарско памћење. Или... Или тада ратова, па ни грађанских, више неће бити.

Судови су за људе, државе за народну мјеру, цркве за вјернике, попови за себе и оне који им вјерују... Тужан сам само што ће, можда и у вијеку двадесет и првом бити јаничара. Можда...

2) Јесен деведесетпета донијела је временско освјежење. Михољско љето, дуго и топло и задњих октобарских дана мами купаче, маслине су понијеле као рипетко када, добро су родиле мандарине и поморанце. То је извјесна утјеха мјештанима јужне обале за августовске и септембарске кише, за градоносне облаке који смокве и грожђе загладили су у зрењу. Ако је већ небо попило вино и ракију биће уља, храбре се приморци међу собом.

Западном Србијом не мирише цибра: шљивици су као рипетко када пусти јер се гране ове јесени нијесу плавиле. Злате се зато кукурузи, па се и овдје народ разбира понављајући ону стару: кад изда једно, роди друго. Без ракије се и може, важно је да у године ове мука и патњи хљеб рађа. Уз Дрину, која још није набујала јер и овдје траје бабље љето, мирис зла, као и година скоро прошлих траје. Прича се о рату

и миру. Из Склана и Братунца не чују се плотуни: рат је пренијет у западне дјелове Босне, а о миру се глагољи и у Вашингтону и у Москви, Београду и Загребу. Моћни хоће да прекину крвопролиће доскора збримљених народа иако руководство уједињених народа признаје да није у стању да заустави хрватско-муслиманске нападе, и свакодневно кршење овојеснег примирја.

У Бајиној Башти дани Раче бијаху сунчани, па су и угледни гости Милорад Павић, Дејан Медаковић и други били нешто ведрији. Не сретох у Башти Светислава Басара: његов овдашњи први домаћин и мој дугогодишњи пријатељ, Раша Ивановић, док смо кафенисали у „Дрини“ рече да не узнемирује неко вријеме овдашње конобаре, – млади писац великог замаха, одмара. Не престаје, међутим, да узбуђује читаоце: његов нови роман „Уклета земља“ о чудној земљи Естрацији, која постоји упркос томе што се сматра да не постоји, биће, вели, бестселер. А он премудар и враголаст, размишља и руга се. И док се навелико прича о економији, маркетингу и рекламирама, правима педера и курви, он као много прије њега ловћенски геније пита што је човјек, а мора бити човјек, зашто смо уопште на овом свијету. И признаје да спада у оне срећније који о томе размишљају и које зову „песницима“, док оне мање срећне за такве размислиња одводе у душевну болницу.

– Нема перверзије која овдје није могућа, овдје је буквално све могуће, грми Басара, незадовољан многим што се догађа око њега. – Стога је једна од три књиге мога новог романа „Свето опијање“: једино пијан човек може, некако да схвати правила, или боље, одсуство правила, игра која се овдје играју.

Љут је весели Басара што је његов народ кратке памети, што је кратко памћење српског проклетства, па се данас највише ти краткочамтећи присјећају Брозових дана, готово несвјесни да је то носталгија за јагњетином, прасетином, вином и пивом; чежња за једним релативним благостањем које је падало с неба, а без рада.

– Олако се прешло преко тога да је тај „идилични“ социјализам био барка која је плвила преко крви сабраће, а којом је крмарио човјек коме се не знају датуми рођења и смрти, вајка се Басара, љут што је његов и мој народ пао већ на првом од три испућења која је Исус мо-

рао да претрпи током боравка у пустињи, која су иначе парадигма за све хришћане. – Павић смо на испућењу овоземаљског хљеба. Невероватно је да све Срби могу да претрпе сам да би били сити, а све су мање сити.

И не чуди се писац што смо поново у расулу, што стотине хиљада наших сународника спавају под шаторима, зато што су олако пристали на још једну Обећану земљу Дембелију. Али је тужан због тога, као и многи још чије су мисли ишле сличним путањама.

Је ли крива кратка памет, или она давна игра хљеба и камена или нешто треће, горе од обоје. Често чујем и ових и претходних дана да су за све криве вође, а не народ, па ми на ум паде један опис италијанског писца Курција Малапарте: „гледао сам његово широко, пласнато лице, чврстих и грубих црта. Црне и дубоке очи жариле су му се на бледо лицу земљане боје. Лице му је зрачило некаквом неизрецивом тупоглавошћу: тај утисак су можда појачале његове огромне уши, које су изблиза изгледале још веће, смешније, чудовишније него на сликама...“

Тако је Малапарте први пут видео Анту Павелића. Када га је видео други пут након неколико мјесеци, сажалио се над овим припростим човјеком: вођа је тада био свјестан да је изгубио рат.

Његов данашњи сљедбеник нема ни крупне маљаве руке, ни ниско, тврдо, бандоглаво чело, па ни чудовишне уши. Сикћек реско кроз прорез на мјесту усана, има бистре очи, енегичан ход и – зле мисли. И није кратког памћења: веома добро је научио неко лекције својих претходника.

– Павелић ми је из стола извукао прегршт фотографија и рекао да су то жртве масакра четника, пише Малапарте. – Одговорио сам му да сам виђао сличне фотографије, можда и те, уз опречну тврдњу да се ради о Србима, жртвама усташког злочина...

Зар то није „деја ву“ у овом несретном рату који траје већ четири године? Уби, сликај па свијету одмах реци то су учинили други.

Криве су вође нема шта, али и они се итекако разликују. Као и народи које воде. А сви подоста личе опет на вође које су њихови народи раније бирали. Историја се понавља, понавља историја је на претек. Ко памти дуго боље пролази. И проћи ће.

UNIS
RENT A CAR

11000 BEOGRAD, Cara Uroša 10

Tel. 011/ 634-766;

Fax. 011/ 629-739

Poslovnica Budva, CDS Podkošljun

Tel. 086/ 51-427, 51-474

Europcar

BUDVA

UGOSTITELJSKO TURISTIČKO TRGOVINSKO PREDUZEĆE
85310 BUDVA Mainski put 17

Hotel "Loza" u Budvi,
B kat. sa restoranom
"Pod lozom" i baštom

centrala: 52-667
52-668
recepција: 52-963
komerc.: 52-967
Fax: 51-667

Linaco

EXPORT - IMPORT s p. o.

85310 Budva, ul. Mediteranska 7, Yugoslavia

Tel. 086 51 513, Fax: 086 51 175

TRGOVINA NA VELIKO I MALO
UVOZ SIROVE KAFE

PRODAVNICA MJEŠOVITE ROBE

U NOVOM TRŽNOM CENTRU KOD SEMAFORA U BUDVI

BANEX

proizvodnja, export-import, inženjering, turizam i usluge

**"MONTENEGROTURIST"
BUDVA**

DIONIČARSKO DRUŠTVO U MJEŠOVITOJ SVOJINI
Trg Sunca broj 2

TURIZAM I UGOSTITELJSTVO
AGENCIJSKO POSLOVANJE
FINANSIJSKI KONSALTING
TRGOVINA NA VELIKO I MALO
ZASTUPANJE I KOMISIONI POSLOVI
VELEPRODAJA I MALOPRODAJA
ALKOHOLNIH I BEZALKOHOLNIH
PIĆA IZ PROGRAMA "TREBJESA",
COCA COLA, AGROKOMBINAT "13 JUL",
"RUBIN", "TAKOVO", "HANI" I DR.

TELEFONI:

51-008, 51-708; direktor Preduzeća
52-930, 51-936; Veleprodaja
52-871; Maloprodaja
51-954; Pravni poslovi
51-290; Finansije

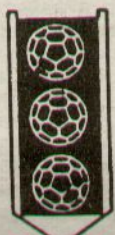
Villa **BALKAN**
Stari grad

restoran i terasa
07 - 02

sva gotova jela, jela po narudžbini,
riblji specijaliteti i roštilj

sladoledi, voćne salate, kupovi,
kolači

U VILI "BALKAN"
NAJJEFTINIJI NA BALKANU!
DOĐITE I UVJERITE SE!

P.P. "HATTRICK"

Telefon 086/51-802

RESTORAN "GRBALJ"

Trg Sunca bb Budva Tel. 41-564, 51-344, 52-300

**SVI DOMAĆI SPECIJALITETI,
KASTRADINA,
BAKALAR,
SVE VRSTE RIBE,
JAGNJEĆE PEČENJE,
ROŠTILJ,
GOTOVA JELA ...**

**SCI SHOP
BUDVA COMMERCE
INTERNATIONAL**

SALONI NAMJEŠTAJA BUDVA

85310 BUDVA, Jadranski sajam b.b.
Tel.: 086/52-732; Tel/Fax: 086/52-819
Tržni centar Budva Tel. 086/51-883

- maloprodaja
- veliko prodaja
- inženjering
- usluge

- prevoz robe trećim licima

Veliki izbor namještaja i roba za opremu domaćinstava i poslovnog prostora

SVE VRSTE GRAĐEVINSKIH POSLOVA
STANOVI ZA TRŽIŠTE
REKONSTRUKCIJE I ADAPTACIJE

85310 BUDVA, Primorski bataljon 10, te./fax 086/ 52-790, tel. 51-764

КНЯЗ МИЛОШ

БУКОВИЧКА БАЊА - АРАНЂЕЛОВАЦ

ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

МИНЕРАЛНА ВОДА, СОКОВИ

ПИЋА ДРУГИХ ПРОИЗВОЂАЧА

ПРОДАЈНИЦЕНТАР У ЛАСТВИ ГРБАЉСКОЈ

ТЕЛ. 51-297
ТЕЛ. ФАКС 52-518

ДИСКОНТУ БУДВИ, ЦДС ПОДКОШЉУН

ТЕЛ. 52-378

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

ДЈЕЧЈА АСТМА

Мада је бронхијална астма позната вјековима, мада је медицина била склона вјеровану да је проналаском алергије као битног фактора у настајању астме, на прагу рјешења тог тешког здравственог проблема, многи су проблеми остали отворени.

Болест је била позната Хипократу још 300 година прије нове ере, и само име јој је грчког поријекла што значи „дахтање“.

Нажалост, из године у годину све је већи број астматичара и код дјеце, и он је у последњој деценији удвостручен.

Највећи број обољеле дјеце од астме је на Новом Зеланду и Калифорнији око 12%, док је далеко најмањи број обољелих међу малим Ескимима само 0,1%.

Код нас је астма такође веома распрострањена. Међу претшколском дјецом у Будви има више од 10% астматичара.

Повољна клима, благе зиме, мале температурне осцилације, велики број сунчаних дана, чист ваздух без прашине, богат аеросолом, одсуство било какве индустрије на великом простору око Будве, могло би сврстати овај град у идеалан крај за лијечење.

Истина је да дјеца која долазе из градских и средина са загађеним ваздухом и из индустријских басена у Будви ријетко обољевају и добро се опорављају, али одређени алергени постоје и у нашој средини и битан су фактор тако високог процента астматичара.

Без сумње астма је најчешће хронично обољење у дјечјем узрасту код нас.

Нешто чешћа је код дјецака него код дјевојчица.

Прогноза астме код дјеце, у зависности од лијечења и других фактора првенствено наслеђа, релативно је повољна.

Према професору **Шићевићу** преко 90% дјеце астматичара већ у школском периоду су здрави, неки аутори наводе да у пубертету само 2-3% дјеце остају и даље астматичари.

Имамо мишљења да чак и 30% астматичне дјеце цијели живот остаје склон астми, која се истина може јављати врло ријетко.

Иако се астма не наслеђује доминантно, ако су оба родитеља астматичари, вјероватноћа да ће и дијете бити астматичар је 72%.

Прогноза је повољнија код дјеце са блажим нападима и каснијим почетком.

Неповољнија је прогноза код дјеце која имају и алергички ринитис (упалу носне слузокоже) и код оних која имају кожане промјене такозвани атопијски дерматитис, а и оних са астмом у породици.

Данас се сматра да настајању обољења доприноси неколико фактора: наслеђе, инфекција, алергија, психогени фактор и утицај физичко хемијских и метеоролошких чинилаца.

Код дјеце болест може почети врло рано и карактерише се кашљем, сипњом (шкрипањем) у грудима, убрзаним и отежаним дисањем, примјетно је увлачење меких дијелова грудног коша, дијете заузима обично принудан положај са подигнутом главом, некада постоји узнемиреност и страх од гушења, може се јавити и блиједило или да дијете чак помодри ако је напад тежи.

Зашто долази до оваквог напада?

Оно што знамо је да таква дјеца имају такозвану хиперреактивност слузокоже дисајних органа, значи бурно реагују грчком душница на неки спољни фактор такозваним спазмом.

Хиперреактивност се наслеђује, али се може и стећи последице прелажаних болести као што су велики кашаљ, бронхиолитис и сл.

У суштини одговор је претјеран, иако стимуланс може бити веома мали. Алергија је фактор гдје су извјесне супстанце као прашина, дувански дим, длаке, перје, буђи, влага, гриње (дерматофагоидес), бактерије или неке врсте хране (јаја, чоколада) узроци настанка спазма, који не мора наступити одмах, ни увијек, али удружен са другим факторима доводи до грча душница, отока слузокоже, појачаног лучења жилавог секрета и отежаног дисања.

Непосредни покретач тог механизма најчешће је инфекција – обично вирусна, мада су описани случајеви и психогеног фактора.

Чињеница је да један број дјеце има напад у периоду временских промјена, у периоду магле, хладноће, влаге или чак вјетра.

Уз те бурне симптоме астме који се најчешће јављају астма може да се манифестује и као дуготрајан упоран кашаљ који се мјесецима не испољава спазмом и отежаним дисањем. Дијагноза се тада теже поставља. Уз временске периоде када се астма јавља чешће постоји и такозвани дневни ритам – обично се напади отежаног дисања јављају ноћу у зору или рано ујутро.

Код праве алергијске астме болест се јавља без темпратуре и настаје брзо, док код инфективне астме спазам настаје спорје али је праћен температуром и знацима инфекције.

Таква астма спорије реагује на терапију и дуже траје. Постоје и мјешовити облици који су и најчешћи.

Постоје лаке средње и тешке форме астме код дјеце.

Највећи проценат, преко 75%, су лаке форме које правовременом терапијом могу бити ефикасно и брзо спријечене.

Средње форме захтијевају комплексније лијечење, уз инхалације мора се често дати и адреналин и терапија у инјекцијама или преко уста. Тешке форме су врло драматичне могу да угрозе и живот дјетета, захтијевају лијечење инфузијама обично, аминофилином, уз давање кисеоника и стероида.

Поставити дијагнозу астме код дјеце раније је био врло одговоран и тежак задатак јер се вјеровало да тиме дјетету пресуђујемо да буде болесник цео живот. Данас су критеријуми јасни и потврђују се карактеристичном клиничком сликом: више пута поновљени спазми са кризама отежаног дисања и сипњом (ткзв. wheezingom).

Позитивни кутани алерголошки тестови који се могу радити рутински, лабораторијска потврда повишених еозинофила у крви, повећани имуноглобулини Е у крви.

Опструктивни рецидивантни бронхитис треба разликовати од астме јер и поред клиничке симптоматологије која је веома слична, прогноза је много боља, а терапија мора бити и са антибиотикима јер је ту инфекција редовна.

За лијечење астме потребно је за свако дјете урадити посебан програм који мора садржавати мјере кућне његе, мјере физикалне терапије и превентивне медицинске мјере и одговарајуће лијекове.

Пошто се астма јавља у нападима, а дијете ван напада је потпуно здраво, мора се истаћи да низ мјера треба предузети у фази када је дијете у мирном интервалу болести.

Основни циљ је спријечити нападе или их прориједити и учинити их блажим. На тај начин могу се спријечити последице јер чести и дуготрајни напади временом могу оставити последице које могу бити трајне. Првенствено треба водити рачуна да се у кући одстране сви могући провоцирајући фактори: одстрањивање домаћих животиња, строго забранити пушење у просторијама гдје дијете борави, искључити сваку и најмању прашину и влагу, избацити све врсте намјештаја и постељине који могу скупљати прашину. Што више провјетравати и сунчати просторије за боравак дјеце.

Дијете треба учити правилном дисању, свакодневно програмирати вјежбе, у нападу користити теркусиону дренажу у фази гомилања жилавог секрета који се лупкањем лакше и брже одлећује и избацује.

Климатско лијечење је неопходно нарочито у периодима када знамо да дијете има чешће нападе. Позната је чињеница да се на висинама преко 800 метара практично не појављују напади, уз јачање опште одбрамбене способности при боравку на планини, па ефекти некада могу бити и пролонгирани.

Данас је превенција астме лијековима веома напредовала. Постоје два лијека који у врло високом проценту могу спријечити или ублажити нападе то су **Интал** и **Кетотифен**.

Механизам дјеловања им је сличан али се морају давати дуго и редовно. Пошто се Интал користи само инхалацијом није практичан за мању дјецу мада у иностранству постоје препарати који се могу давати помоћу инхалатора па је и тај проблем ријешен.

Око 90% дјеце повољно реагује на такву превенцију. За оне који су резистентни постоји препарат **Пулмицорт** који се веома често препоручује. И он се мора давати редовно у инхалацији. Иако су и Пулмицорт и Бецотид хормонски препарат штетни ефекти су занемарљиви када се дају инхалацијом.

Још увијек постоји опасност да након те терапије не дође до поновне појаве напада, па је контрола неопходна.

Постоји могућности и десензибилизације давањем одређених алергена ако се претходно установи тестирањем тај алерген. Ефекти су доста повољни ако је у питању само један алерген узрочник.

Операције крајника, које често препоручују оториноларинголози, нису толико значајне али некада могу имати повољан ефекат ако је инфекција провокативни фактор за настанак астме.

Психолошки фактор код астме не треба занемарити, па је некада и психотерапија уз адекватне средње односе у породици повољан фактор који може помоћи код ових болесника.

Пара-медицинске методе које се јако рекламирају, нажалост су без ефекта. Лично смо имали безброј примјера гдје су дјеца третирана код травара долазила у врло тешким стањима која су захтијевала ургентне мјере да се спаси дијете.

Акупунктура код дјеце такође није показала веће ефекте изузев могућности привременог дјеловања.

Суштина свих мјера је да астматично дијете живи нормалним животом, да се потпуно излјичи или да се болест битно ублажи. Никако се не смије тако дијете искључивати из спорта, игре и других нормалних активности.

Не заборавимо чињеницу да, сигурно, више од 90% малих астматичара касније постају потпуно здрави људи. Ми такве податке имамо и у нашој средини па је ту страх непотребан, али је опрез добродошао.

ДР ТАДИЈА НИКОЛИЋ

СПЕЦИЈАЛИТЕТИ
ПРИМОРСКЕ
КУХИЈЕ

ПРИПРЕМА КУВАР ВОЈО ПИТАН

ЕНГЛЕСКИ ДОРУЧАК

ТРЕНД који је завладао задњих деценија на гастро плану у пуном сјају враћа класичан енглески доручак и то не без разлога. Такав разноврстан осмишљен и калоријски јак јутарњи оброк омогућава да дан започне с најбољим укусом, елегантно и с пуно енергије.

Својерстан ритуал почиње с чацом ђуса или свјежим сезонским пићем. Пун доживљај затим наставља кори флекс (или овсене пахуљице односно кашике-пиреи) потопљен у хладно млијеко уз додатак меда, банана или чоколаде (какаоа). Централно мјесто у енглеском доручку ипак припада јелима од јаја. Осим јаја у чаши меко куваних 3-5 минута или тврдо куваних у љусци ту су јела од јаја са шунком, сиром, сланином. Наравно овакав гастро програм нуди и класичне комбинације: земичке, кифле (пецива), тост, бутер, мед,

дем, паштете, све специјално урађено за хотелијерство по тачно прописаним нормама и квалитету. Напици су посебна прича у саставу овог „сна“ од доручка. Бијела кафа, нес кафе, чај, топле чоколаде или какао, хладни сокови и млијечни кремове. Онај ко, међутим, заиста хоће да поштује европски гастро тренд до краја за доручак ће пити чај пресјечен хладним млијеком (лимун у овом случају треба заборавити) уз 3-4 врсте пецива или хлеба. Класичан ручак је заборављен, јер суве потребе организма су задовољене и човек је спреман за дневне напоре.

Све више се у хотелијерству примјењују богати доручак у виду овог или шведског стола. Увијек треба све то испланирати (искалкулисати) и професионално примјенити уз осмијех хотелског особља и сваки гост ће бити задовољан.

БАКАЛАР НА БИЈЕЛО

Бакалар 800 гр, маслиново уље 3 дцл, чешњак 30 гр, један лаворов лист, со, бибер и петрусија.

Бакалар добро истући дрвеним тучком и оставити да се мочи у води преко ноћи. Затим га ставити да се кува у сланој води, додати дио чешњака (цијелог), лаворов лист и кувати док не омекша. Очистити га од црне коже и костију, ставити у посуду и мијешати дрвеном варјачом или жицом док не дође као пире. Ситно сјечени чешњак и петрусија пропржити на уљу и додати у бакалар. То посолити, побиберити и додати остатак уља.

Сервирати уз кувано зеље, паленту или тјестенину домаћу или резанце величине 1x1 цм – штраце или велике флекце.

КОЛО СРПСКИХ СЕСТАРА

ПОМОЋ ТРЕБИЊУ

Коло српских сестара из Будве понијело средином октобра сакупљену помоћ у Требињску болницу, гдје се одскора налази велики број рањеника.

Помоћ се састоји из веће количине лекова које су дали **Дом здравља** у Будви и **Црвени Крст**, бад мантила за породиље, огртача за болеснике, 100 комплета постељине, болничких мантила и средстава за хигијену.

За борце су припремиле 700 кг хране, 200 пари доњег веша и нешто дувања.

– Ово је једна мања акција направљена након апела требињске болнице за помоћ, а потом идемо

на Косово, у Вучитрн, гдје се налазе избјеглице из Книнске Крајине. Сакупили смо 6 тона хране, одјеће и обуће. Пријатно су нас изненадили ученици и професори средње школе који су сакупили близу 500 кг одјеће и обуће. Иначе, имамо намјеру да ову акцију спроведемо и међу основцима. Поред помоћи избјеглицама ван Будве, свакодневно организујемо и облачење оних који не престано долазе у наш град. Апелујемо на грађанство да се и даље одазива, рекла нам је **Зорица Поповић**, председница КСС.

М. П.

БОРЦИ ИЗ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ НА ОПОРОВКУ У ПЕТРОВЦУ

РАНЕ И У ДУШИ

НАФТНА индустрија Србије и „Нафтагас“ омогућили су крајем септембра и почетком октобра десетодневни боравак рањених бораца и дјеце палих бораца из Републике Српске у хотелу „Кастел Ластва“ у Петровцу. То је, по ријечима **Миломира Ђокића**, руководиоца друштвеног стандарда у „Нафтагасу“ дио помоћи које они пружају угроженом народу из Републике Српске и Републике Српска Крајина. Између осталог и своје одмарилиште на Фрушкој Гори су

њеника из 20-ак градова Републике Српске, и дјеце погинулих бораца, на одмору у Петровцу су и фудбалери „Железничара“, њих укупно 150.

Међу рањеним борцима затекли смо и **Милана Тадића**, некадашњег фудбалера „Искре“ из Вугојна и зеничког „Челика“, родом са Илиде гдје се и вратио заједно с породицом уочи избијања рата у Босни и Херцеговини.

– Рањен сам прије годину и по дана приликом бомбардовања Гора-

лекари су предлагали да ми се кида рука, али је превагнуло да се покуша спасити, и то лијечење (и нада), ево, још трају – прича **Милан Тадић** с тугом, истичући да му је у овом рату погинуло седам чланова породице, међу којима и брат, снаха и синовац – Сви смо ми у рани, али не само моја породица, јер је из сваке по неко погинуло или више њих.

Милан каже да су Илиданци ријешили да бране своја огњишта, зато

дјеца и зато се Илида сачувала читаво вријеме рата. Пушку је носио свако ко је могао, па је тако и његов син са 17 година постао борац.

– Овдје смо лијепо примљени, задовољни смо боравком у Петровцу, пријемом ових људи. То не можемо ријечима исказати, али ми то носимо у срцу и души.

Током боравка у Петровцу рањене борце и дјецу погинулих бораца посјетили су представници Удружења жена и бораца НОР-а с рањеницима

донијели им разне паклене.

– Осјећамо као своју обавезу, кад су ту, да их обиђемо и помогнемо колико можемо – рекао је

Марко Андоровић пожељивши рањеницима пријатан боравак у Петровцу и брзи опоравак.

Предсједник организације жена у Петровцу **Нада Јовановић** каже да ово није једина акција помоћи коју су организова-

рала организација жена из Републике „И један динар у невољи је дар“.

Прикупљено је 1.856 динара, а у акцији су учествовали ђаци, запослени

радници и грађани. Акције прикупљања помоћи у храни и одјећи за

избјеглице, иначе, непрекидно траје, а највећа жеља и организатора и

дародаваца је да свака помоћ пође гдје највише треба.

ПОСЛЕДЊИ ПАШТРОВСКИ КНЕЗ Св. СТЕФАН ШТИЉАНОВИЋ

Христофер Жефаровић: Свети Стефан Штиљановић, Беч 1741.

Законетна и легендарна света личност, последњи паштровски кнез, ратник, војвода и српски деспот, Стефан Штиљановић, је својим подвизима и добротворством уткан у историју српског народа у Угарској прве половине XVI вијека. Култ ове историјске личности у овом, за Србе посебно тешком времену, времену најезде Турака, је једне стране и угарских завојевача са друге, уздизан је са тежњом ка очувању националног идентитета посебно у Паштровићима, Барањи и Срему. Рођен је у Паштровићима, прецизније при самом крају Бечића, између цркве Св. Томе и засека Видов до, у имуној кући старе кнежевске породице Штиљановић. Непосредно уз кућу налазила се једна од седам воденица за жито у народу познатих као „кнежеве воденице“. О животу Стефана Штиљановића прије његовог одласка у крајеве Славоније, Барање и Срема врло се мало зна. Шкрти историјски подаци указују да је био последњи брани кнез у Паштровићима и да је великодушно помогао ондашње паштровске манастире којима је, по напуштању овог краја, поконио сва своја имања. Наиме, пошто је одлучио да уследи сукоба са Млечанима године 1498. напусти свој родни крај, посетио је ратачког игумана Серафима и оставио му опоруку у којој се каже да сав свој иметак оставља паштровским манастирима. Послије одласка Штиљановића у крајеве сјеверно од Саве и Дунава, Паштровићи су на збору одржаном на Дробном пијеску донјели одлуку да више не бирају кнеза. За првог биографа Штиљановићевог сматра се непознати писац-калуђер који га у свом запису с почетка XVI вијека спомиње као кнеза. У Повјесном слову о светом и праведном Стефану Штиљановићу, поред осталог се каже: „Овај свети и праведни господин мој нови Стефан био је родом из Захумља, предела поред јужног мора, под влашћу дужда венецијанског. Тамо је рођен и васпитан праведни Стефан, у жупи Паштровић. Када је одрастао био је веома разуман и храбар врло и књижама поучан“. Пећки патријарх Пајсије Јањевац (1614–1647.) написао је житије Стефана Штиљановића ослањајући се на записе претходног калуђера биографа, али називајући Штиљановића српским деспотом. Службу Св. Стефану Штиљановићу, јединој светој личности паштровског краја, написао је монах Петроније у манастиру Хопову (1675. г.) на молбу јеромонаха Јефрема Шиш-

НЕКАДАШЊА земља Зета, садашња Црна Гора, обилује каменом и јадом, али и олтарима правим на камену кравом – и свецима у њима. Темел њене духовне грађевине и вене историјске природе је Св. мученик Јован Владимир. Придржавају је и њену архитектуру одржавају четири непоколебљива стуба: Св. Василије Острошки и Св. Петар Цетињски, праведни Деспот Стефан Штиљановић и преподобни Стефан Пиперски. – написао је др др Амфилохије Радовић у предговору књиге „Преподобни старац Симеон из Дајбаба“ протојереја Василија.

даровнику којом му поклања имање кнеза Петра Мериноског и посједе Михољач и Глоговницу у Вировитичкој жупани. Ова даровница представља први и најранији историјски документ о Стефану Штиљановићу. Касније се Штиљановић помиње и као кастелан крајишких градова Новиграда и Ораховице који су се налазили под управом Владислава Морона, док је године 1533. са својом женом Јеленом, поново добио од краља Фердинанда даровницу којом им се поклања посјед звану Ептем у

ДЕСПОТ НЕБЕСКЕ СЛАВЕ

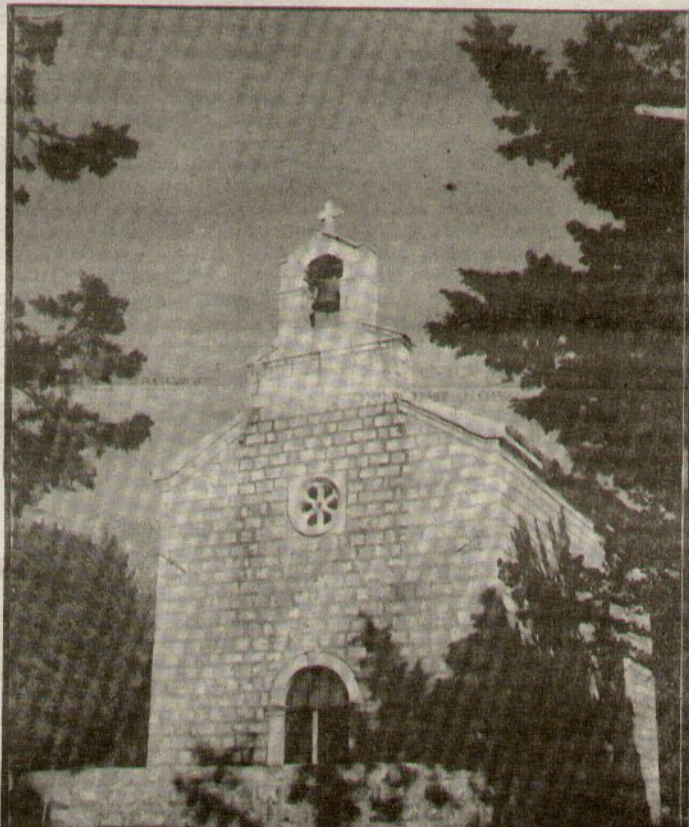
Срему. У опширном писму које је 1530. г. Штиљановић упутио Људевиту Пекрију за присталице Запољине каже да су „гори од правих Турака“, додајући на крају: „Шта можемо? – пливамо посред непријатеља као јабука средом воде!“ У народу је Штиљановић познат као благородни добротвор који је на сваки начин гледао да помогне сиротињу. Да би помогао свом народу видјевши његово страдање, како наводи писац његовог житија, „праведни и честољубиви Стефан отвори тада народу своје житнице, те тако прехрани гладне људе своје“. Када је године 1538. Пекри издао краља Фердинанда и пришао на страну Јована Запоље, одузет му је град Валпово и предат на управу Стефану Штиљановићу. Турци су надање све чешће упадали у Славонију освајајући поједина важна стратешка упоришта. Тако је и 1543. године пао и град Валпово, који је Штиљановић храбро бранио два мјесеца, а који је био последњи слободни град у источној Славонији. Стефан Штиљановић се узбрз повукао у Барању, у град Шиклуша, у коме је исте године и умро, и био сахрањен на брду Ђунтиру, изван града. Не дуго затим, његове мошти, као знаменита чудотворна светиња су пренесене у манастир Шишатовца. Откриће моштију, као и избор манастира Шишатовца за њихов починак, обавијени су посебним легендама. По једном предању турски војници су у тамној ноћи, пролазећи поред брда Ђунтир угледали необичну свјетлост. Надајући се да је на том мјесту сакривено благо, они почеше копати док се пред њима није указао ковчег у коме се налазило нераспадно мирошљаво тијело. Војници одмах пођоше да о овоме јаве свом старјешини Амирпаша који видјевши мошти, по печатном прстену и амаџијама око врата препозна свога сабрата (Амир-паша је поријеклом био хришћанин, из истог краја где је и Стефан рођен, али је као дјечак отет у Турке поставши јаничар). Амир-паша је мошти предао игуману Теофилу који их је одио у манастир Шишатовца. Легенда каже да се монаси дugo није могли договорити где ће са моштима, па су препустили да то мјесто изабере сам светац. Наиме, мошти су возили од манастира до манастира, док није дошли до манастира Шишатовца, где су чудним провиђењем оне „пристале“ да остану. Временом је култ чудноватих мошти овог светитеља све више јачао имајући бројне поклонице не само међу Србима, већ и Њемцима и Мађарима. Многи узнемирани, убоги и болесни долазили су у манастир Шишатовца, и на брдо Ђунтир да се моле и траже помоћ од овог светитеља. Остало је много прича и пјесама у којима се помињу разна чудеса и исцјелења овог, у народу омиљеног, посвећеног добротворитеља. У току Другог свјетског рата, године 1942. мошти Св. Стефана Штиљановића пренесене су у Саборну цркву у Београду. Занимљиво је поменути један запис из 1702. год. који се чува у Ватиканском архиву, а у коме се, поред описа манастира Шишатовца, за мошти праведног Св. Стефана каже: „У једном сандуку у цркви, прекривеном свилом, почива нетљено тело тамне боје Стефана Штиљановића (Стефано Спхилановик), кога калуђери сматрају светим. О њему овај рашански народ прича да је у време деспота Србије добио у наследство Срем. Рођен је у Херцеговини, која се налази близу Јадранског мора и граничи са Дубровником

и Далмацијом“. У Паштровићима је, на мјесту некадашње цркве Св. Томе у Бечићима, средином XIX вијека, подигнута нова црква посвећена Св. Стефану Штиљановићу, а коју је 1875. године осветио которски епископ Герасим Петрановић.

Непотпуни и контраверзни историјски подаци утичу и на формирање непоузданог става о жени Стефана Штиљановића и његовом потомству. Постоји неколико предања која говоре о жени овог светитеља. Вјерује се да је из Паштровића Стефан отишао као удовица без потомства, послје смрти своје жене Аније, сестре Никца Марка Стјепчево Зеновића, чију је прију имао у обавези да врати њеној родбини по одласку из Паштровића, о чему свједочи историјски документ у виду оригиналног уговора (постоји мишљење да се ради о фалсфикату једног другог уговора из 1754. год. са незнатним измјенама). Друго предање говори да је био ожењен од владајуће куће Црнојевића, те да је имао сина Николу који је боравио на двору славног Ивана Црно-

оличење високе моралне свијести и душевне чистоте, носилац главног лика у приповјетци „Скопијевојка“ Стефана Митрова Љубише. За Стефана Калађурђевића остало је причање да су га Млечани заробили и одвели на Галију, одакле је побјегао у Турску. Примивши мухамеданство и чин паше, прича се да је у души и даље остао вјеран хришћанској православној вјери, имајући сталну намјеру да се освети Млечанима. Послије смрти Стефана Штиљановића, игуман Серафим Миковић му је предао ујаккову сабљу и прстен. Познате су његове ријечи при намјери да изврши самоубиство: „Изгубио сам Бога Христа, изгубио ујака и вјереницу, па шта да живим без њих“. Игуман Серафим га је спасао од ове намјере, а Стефан Калађурђевић је потом напустио турску војску преобучен у монашке ризе игумана Серафима. Зна се да је умро у манастиру Хиландару на Светој Гори.

Од почетка XVII вијека почиње и ликовно приказивање Св. Стефана Штиљановића на фрескама, иконама и графичким листовима.

Црква (Св. Томе) посвећена Стефану Штиљановићу у којој се сваке године 17. октобра на дан Светог Стефана и Јелене Штиљановић служи света литургија.

Јевећа чија га хрисовула такође наводи. Једно треће предање помиње да је његова жена Јелена била Мађарица римокатоличке вјере. Најпоузданији историјски извор помиње жену Стефанову 1535. године, као Јелену, рођену Богдановић, којој краљ Фердинанд, заједно с кнезом Стефаном, у знак захвалности, дарије посјед Ептем, у Срему. Јелени се, као православној хришћанки, приписује подизање манастира „Марија Бид“, свјетовно од Шиклуша, као и манастира Петковице на Фрушкој гори, у коме је као монахиња провела своје последње дане.

У потомству Стефана и Јелене Штиљановић, такође, нема поузданог свједочанства. У служби угарског цара Максимилијана, сина краља Фердинанда, помиње се међу угледним Србима који су чували угарску грађину од Турака, године 1573. и Павле Штиљановић. За Павла се претпоставља да је највјероватније био син Стефанов, ако не унук или неки ближи сродник. Прво помињање Павла среће се десет година послје смрти кнеза Стефана и то године 1554. У народу се приповједа да је Стефан Штиљановић у Паштровићима имао сестрића, именака, Стефана Калађурђевића, чија је вјереница Анија, као

XVII вијека.

У фрушкогорском манастиру Ново Хопово, налази се фреско-представа Св. Стефана Штиљановића која потиче из године 1654. Фреска се налази на западном зиду храма, где је у првој зони, између осталих српских краљева и деспота, светитељ представљен фронтално, у владарској одјећи и са круном на глави.

Из половине XVIII вијека познате су двије сачуване иконе са представом Св. Стефана Штиљановића. Обије иконе иконографски садрже представу Св. Стефана као ктитора манастира Шишатовца, који у владарској одјећи са знацима краљевског достојанства у руци држи макету манастира Шишатовца. Најпознатији српски умјетник средине XVIII вијека, Христифор Жефаровић, урадио је 1737. године, у манастиру Бојани, фреско-представу Св. Стефана Штиљановића. Штиљановић је овдје представљен фронтално, са круном на глави, поред краљева Милутина и Уроша. Жефаровић је урадио још двије представе Св. Стефана и то у бакорезној техници. Прва бакореза урађена је 1741. за чувену „Стематографију“ Карловачке митрополије. Св. Стефан је овдје приказан у пуном свјетлу владарског достојанства унутар барокног ентеријера. Пуковник Вук Исаковић био је китор друге Жефаровићеве графике са представом Св. Стефана Штиљановића, настале 1753. године. Штиљановић је представљен фронтално, са круном и владарском одједом, док барокну новину, унутар слике, представљају медаљони са вџдутама града Моравића и манастира Шишатовца, у доњем дијелу ове графичке представе.

Од осталих значајних ликовних представа Св. Стефана Штиљановића, свакако треба истаћи представу са сачуваног окова Четворојевањел из манастира Шишатовца коју је 1742. г. израдио златар Георгије из Москопоља, затим, графичку представу Св. Стефана Штиљановића коју је за тзв. „Венецијански србљак“ урадио Захарије Орфелин средином XVIII вијека. Занимљива је и икона коју је за манастир Шишатовца 1761. године урадио Димитрије Бачевић, са представом Богородице са Христом. Поред сцена из Богородичног житија, на икони се налазе и представе два српска светитеља: Светог кнеза Лазара и деспота Св. Стефана Штиљановића. Исти умјетник је за иконостас цркве манастира Јазак, године 1769. међу српским светитељима насликао и Св. Стефана Штиљановића по истом иконографском решењу са шишатовачке иконе. И сликар Стефан Тенецки и Мојсије Суботић сликали су иконе са представом овог славног српског светитеља. Први за цркву у Сланкамену, а други за иконостас цркве Св. Ђорђа у Бастијама код Дарувара, године 1785. Наизбјежно је поменути и ликовну представу Св. Стефана Штиљановића на коностасу параклиса Св. Димитрија у Пећкој патријаршији коју су године 1813. сликали иконописци Лазовићи. Занимљиво је да је на овој икони Св. Стефан Штиљановић представљен у владарској одјећи сигниран као краљ. Најновија ликовна представа Св. Стефана Штиљановића налази се на иконостасу цркве у Јасеновићу који су иконописале монахиње иконописачке школе манастира Жиче.

На крају, остајемо поносни и пуног срца што се личност оваквог животног пута, духовног подвиза и небеске славе, родила управо овдје, уз наш приморски, паштровски крст.

● Лунија Бурашковић

НОВЕ КЊИГЕ

ДЈЕЧЈИ ЛИРСКИ ЕП

● (Вера Мачић: „Змај од папира“, „Графика-Галеб“, Ниш 1995.)

У Дјечјем вртићу „Љубица В. Јовановић-Маше“ у Будви представљена је 12. октобра књига поезије за дјецу „Змај од папира“ аутора Вере Мачић, васпитача – наставника предшколског васпитања у овој установи. О књизи су говорили професори Божена Јелушић и Милорад Бојат.

Чини се, само на први поглед, да је лакше писати за дјецу. Па ипак, нема много људи са тим посебним смислом, прилагодљивошћу и способношћу за измену нивоа мишљења, за улажење у чудесне свијетове дјетиње душе. За то, наравно, треба и много љубави – рекла је Божена Јелушић истакавши да су почеци књижевности за дјецу везани управо за ово, педагошко, сталење, и да је одувijek жеља аутора ових књижевних дјела била да се брижљиво одабрали и пригодним текстовима формира духовно здрав и свестран млади човек.

Говорећи о збирци „Змај од папира“ она је рекла да pjesме из збирке несумњиво свједоче о начину на који су настајале. Инспирација се готово може додирнути, осјећа се атмосфера свијета дјеце. Иако нису настајале као дјелови замишљених циклуса, pjesме су се неочекивано сложиле у циклусе и у цјелину. Оне готово да формирају мали лирски еп – причу о првој великој, епископ бици малог човјека: да усвоји и освоји колектив и савлада прве очараности и разочарења.

Послије истоимене уводне pjesме која нас успјелo уводи у свијет збирке, она се може читати на више начина: као емотивна хронологија једне школске године-малених или као смјеницавањe годишњих доба која као да сутеришу и вјечите

циклусе у нашим животима, у животу уопште. У збирци су нашле мјеста све велике мале ствари из живота дјетета: односи са родитељима, браћом и сестрама, дјечије љубави и боли, њихови мишленици – биљке и животиње, први зубићи, играчке... Тешко је превидјети врло љубави коју pjesникиња има према том чудесном свијету малених, и лакоћи са којом се транспортује у систем њиховог мишљења и доживљавања. Најчешће се то осјећа у неочекиваним, хумористичким обртура заснованим управо на изванредном познавању дјетета. Најбројније су, наравно, ефективне pjesме минијатуре, брзог ритма, кратког стиха. Дobar осјећај је водио pjesникињу и у честом избору дијалогске форме, разговорног тона, који pjesмама даје непосредност и динамику. Занимљиво је и ликовно рјешење збирке, јер су у њеном илустровању опет учествовала дјеца – ученици школе за ликовне дјелатности – и на тај начин је збирка добила још један квалитет у сусрету два узраста – рекла је Божена Јелушић цитирајући ауторку овом ријетком начину на који се исказује не само љубав према поезији и дјецу, него и љубав према професији која мало даје, а много тражи. Срећом, нашло се ипак довољно људи који схватају значај овог рада, а на првом мјесту су то Дјечји вртић и колеге Вере Мачић.

Професор Милорад Бојат, савјетник за предшколско васпитање, је рекао да pjesме за предшколску дјецу треба да буду углавном тематског карактера, једноставне и блиске дјецу, јер ће их дјеца само као такве и на тај начин завољети. Предшколска дјеца најрадије воле pjesме о

животињама, биљкама, разним стварима, играчкама, игри и забави, о раду одраслих, о згодама и незгодама својих љубимаца, о рођенданима и свечаностима, а добар дио наведених обиљежја садржи новозашла збирка pjesама Вере Мачић „Змај од папира“.

То је збирка тематских pjesама писаних углавном за предшколску дјецу, с композицијом римованих стихова који се радо читају, понављају и лако памте. Посебно бих из ове збирке прелијепих pjesама издвојио двије pjesме: „Свађа“ и pjesму „Сан“. Pjesма „Свађа“ има васпитну вриједност. На једном ставан начин аутор објашњава карактер дјечје свађе и свађе одраслих и тражи да се одрасли не мјешају у дјечје свађе, већ да пусте дјецу да се сама снају. Pjesма „Сан“ на пластичан начин говори о сукобу мотива, гдје су главни актери дјевојчица, зец, купус и ловац. Затим, два права бисера ове збирке: pjesма „Новогодишње наређење“ даје одговор на питање како скројити свијет по жељи дјеце, да живот буде љепши, здравији и веселији, и pjesма „Еколози“, која се може веома добро уклопити у еколошке садржаје програма васпитно-образовног рада у вртићима, а веома је погодна и за хорско пјевање, ако се потруди неки композитор да јој дарује ноте. Ове двије pjesме заслужују да се уврсте у програмске садржаје васпитно-образовног рада из развоја говора – рекао је професор Бојат истичући да се у овој збирци налази и веома квалитетна сценска игра „Глувоћа“ погодна за извођење на позоришним даскама свих вртића, гдје дјеца могу бити одлични глумци.

В.М. Станишић

ЗНАКОВИ ВРЕМЕНА
ЗНАКОВИ АУТОРА

● (Ранко Павићевић: „Знакови времена 2“, Културно-просвјетна заједница Подгорице, Подгорица 1995.)

СРЕДИНОМ августа изашла је у издању Културно-просвјетне заједнице Подгорице књига интервјуа новинара и публицисте Ранка Павићевића „Знакови времена 2“ која садржи 32 разговора са најзначајнијим личностима из југословенске културе, насталим протеклих десетак година. Књига је представљена 13. октобра у средњошколском центру „Данило Киш“ у Будви, а о књизи су говорили академик Чедо Вуковић, књижевни критичар, професор др Слободан Калезић, професор Божена Јелушић, новинар Драган Ђуровић и секретар Културно-просвјетне заједнице Подгорице Новак Вукчевић.

Књига „Знакови времена 2“ јесте наставак прве књиге, али јесте и један нови квалитет који не треба превидјети. Пред оваквим књигама увијек се намећу слична питања: Како добити интервју од толико личности које су у извјесном смислу и водеће на нашем културном небу; како остварити спонтаност и пробудити у саговорницима жељу за разговором; како у току разговора који може бити опасно конвенционалан, открити барем дјелић онога испод коже онога што није ни поза ни чување слике о себи; како, најзад, задовољити интересовање могућих читалаца, сопствена интересовања па и интересовања онога са којим се разговара. Чини се да се у овом рашомону захтјева Ранко Павићевић одлично сналази, успијевајући готово увијек у свим захтјевима. Новинарима, међутим, то често не полази за

руком, можда и зато што нису сасвим сигурни колико новинар треба да се види у тексту. Павићевићева питања нијесу настојала да свуку ствароца пред публиком, била су то питања која ишту моћну ријеч и одговор – рекла је између осталог Божена Јелушић, истичући да су знакови времена, уствари, знакови аутора.

Професор др Слободан Калезић овакве књиге сматра вишеструко корисним и занимљивим и оне, осим аутора који их потписује, садрже и свог коаутора. То је други глас, сабесједник, који најчешће побуђује наше читалачко интересовање.

Читајући ову књигу коју је сачинио и уобличио Ранко Павићевић, мене занима шта кажу један Стеван Ранчиновић, Матија Бећковић, Чедо Вуковић, Дејан Мијач, Емир Кустурица... А Ранко Павићевић је онај мудри, добри и зналачки медијум и кључ који отвара и чини доступним енигму ствароца и успоставља комуникацију између ствароца и читаоца, и он је разговарајући са својим саговорницима показује прави, не само новинарски, него публицистички, па и стваралачки дух и слух – рекао је проф. Калезић истичући да Павићевић вјешто прилази сабесједнику и тјера га на отвореност – Његови интервјуи су добро вођени са различитих тачки гледишта. Он се максимално прилагођава својим сабесједницима и наоко непретенциозно поставља питања из оног угла и оне сфере из које је очекивао да може добити најбоље одговоре, а скоро по правилу их и

добива. Неки разговори Ранка Павићевића, као онај са Матијом Бећковићем, али и низ других, могу се назвати фантастичним. Књига „Знакови времена 2“ показује веома добро како старалац не треба да ћути и како су то по правилу ствароци широке личности, сензибилитета и разуђеног спектра знања. Књига нам показује ствароце у активистичком свијетлу, као свијест и савјест свога доба, због чега књига двоструко добија на тежини.

Академик Чедо Вуковић је нагласио значај ове књиге за будућа времена, јер, како рече, шта би нам значило да данас имамо овакву књигу разговора са ствароцима из 19. вијека. Чедо Вуковић је за ову прилику написао и прочитао своју ритмичку прозу „Митски pjesник“.

В. М. Станишић

32 РАЗГОВОРА

Саговорници Ранка Павићевића у књизи „Знакови времена 2“ су Десанка Максимовић, Матија Бећковић, Стеван Ранчиновић, Милорад Павић, Љубомир Симовић, Мира Алечковић, Слободан Ракић, Чедо Вуковић, Душан Костић, Момо Капор, Ранко Јововић, Душко Трифуновић, Радослав Петковић, Светислав Басара, Рајко Петров Ного, Милисав Савић, Дејан Медаковић, Вида Огњеновић, Петар Ципић, Предраг Милојевић, Мића Поповић, Владимир Велчиковић, Милош Шобајић, Цветко Лазиновић, Ратко Вујановић, Емир Кустурица, Дејан Мијач, Радивоје Лока Вукић, Љубиша Ристић, Јован Ђирилов, Мија Алексић и Петар Краљ.

БУДВА ИНСПИРАЦИЈА ЛИКОВНИХ УМЈЕТНИКА:

МИЛО МИЛУНОВИЋ

МОРЕ – ОСНОВНИ
МОТИВ

При крају прошлог вијека у Будви и околини стасава прва генерација домаћих сликара који су истовремено представљали и прве школоване сликаре у овој средини. Њима припадају два брата Боцарићи /Анастас и Шпиро/ и Марко Грговић из Петровца.

Савремена ликовна умјетност наставиће се много година касније захваљујући прије свега старом будванском граду, живописним плажама и пејзажима који су привлачили многе знамените личности из свијета умјетности. Није никакво чудо што су управо на овим просторима уточиште нашли сликари и вајари као што су: Мило Милуновић, Марко Челебоновић, Петар Лубарда, Ристо Стијовић, Фило Филиповић, Сретен Стојановић и многи други.

У овом фељтону жељели смо да се подсетимо на ове великане наше ликовне умјетности који су на будванској обали можда створили дјела која ће бити основ за млађе генерације који ће поучени њиховим дјелом кренути и наставити даље.

Сликари који је најзаслужнији за окупљање великог броја ликовних стваралаца је Мило Милуновић. Његова самостална изложба уља организована 1964. године у физкултурној сали основне школе /срушене послје земљотреса 1979. године/ означава почетак савремених ликовних догађања на овим просторима.

Милуновић уз Петра Лубарду представља један од главних стубова савременог југословенског сликарства па се кроз неколико података подсећамо на биографију овог нашег великог сликара.

О њему су до сада написани многобројни текстови али исто тако није наодмет да подсетимо да о његовом раду није написана ни једна монографија. Било је покушаја да се његово дјело синтетизује на једном мјесту али би се увијек нашао неки неразјашњив разлог да то обустави.

Милуновић је рођен на Цетињу 1897. Сликаство је учио код А.А. Бакометије у Фиренци. Послије првог свјетског рата сликарско знање употпуњује у Паризу кроз самосталне студије. 1937. ради као професор на тек основној Академији ликовних умјетности у Београду. Послије Другог свјетског рата враћа се у Црну Гору и ради на оснивању цетињске Умјетничке школе. Милуновић 1950. године добија у Београду звање мајстора сликара и води Мајсторску радионицу. Од 1958. био је редовни члан САНУ.

Јуна 1954. године, критичар, Павле Васић је записао: „Милуновићево сликарство представља један привлачан круг који је својим зрачењем утицао и утиче на многе млађе умјетнике. Оно може у сваком погледу да им послужи као корисна поука, јер ниједан умјетник у нашој средини није унео толико смислености у своје стварање као што је случај с Милуновићем“.

Његов сликарски опус почива на утицају италијанског и француског сликарства као и на традицијам српског средњовековног сликарства. Кроз читав његов рад назире се незаобилазан медитерански дух па зато и није чудо што се радовао мору и свему ономе што је везано за њега. Послије-

ратни боравак на Цетињу гдје је дошао са Лубардом да подстиче и организује ликовни живот свакако му је и омогућио близак сусрет са морем, Будвом, Светим Стефаном и Милочером. Временом море и свијет у њему су постали његова главна сликарска вокација. Пун духа уживао је и сате проводио с рибарима који су му постајали блиски пријатељи, а истовремено и инспирација за многобројне циклусе акварела, темпера и цртежа. У току јесени и зиме ове „забиљешке“ би у београдском атељеу прерасле у уљане слике. Почетком шесте деценије настао је цијели циклус малих формата на којим су главне теме рибе, обала, врше, разноразни камени облаци. На њима је највише дошао до изражаја његов специфичан експресионизам. Сви дјелови слике су одлично прорачунати са изванредним осјећањем за ликовне елементе које је знао да употреби тако вјешто. На првом мјесту је боја коју је мијењао и употребљавао према потребама, посебно када је ријеч о великим композицијама.

Милуновићеве мале формате надахнуле медитеранским поднебљем вољели су како критика тако и љубитељи сликарства. Боље речено сви су му били наклоњени. Примали су их са великим одушевљењем онако као што љубитељи књижевности више воле интимне забиљешке великих писаца него многа њихова дјела.

Послије његове изложбе малих формата 1956. у Графичком колективу забиљено је да „има неколико преграда које деле сликарство од поезије и музике, наравно у њиховим емоционалним квалитетима, па се скоро чини да их је Милуновић у својој доколици и чаробњачким играма веома озбиљно и веома одлучно начео“.

Многи мјештани Будве који су имали ту срећу да се упознају или друже са Милуновићем памте га као човјека који је могао да сатима говори о разним људима и догађајима и то са пуно полета и тако живо да човјек, слушајући га, заборави и на вријеме и на мјесто. Најомиљенији разговори су му били о згодама и незгодама из лова јер је био његов страствени поклоник. Нису изостајале ни приче о подводном риболову са Марком Челебоновићем на Светом Стефану. Како је гајио неизмјерну љубав према мору сасвим је за очекивати да међу посљедњим његовим сликама буду оне инспирисане медитераном. Тако се и догодило. Једна од посљедњих из „морског циклуса“ је ТРАГИЧНИ СУТОН, сада у власништву Умјетничког музеја на Цетињу /збирка Милице Сарић Вукмановић настала 1965. године. Мило Милуновић је умро у Београду 1966. године и тим поводом Милорад Бата Протић је записао: „Умро је изненада у покрету и раду, једне фебруарске вечери. Док је урне са његовим пепелом полагао на београдском новом гробљу, на зимском небу титрала је већ пролећна светлост и црвена мрља сунског сунца, спуштала се у фино исцртану вршу голог грања. Мислио сам да би у тај декор којим га је природа испраћала свидео више од пригодних речи којима су га испраћали људи“.

● Драгана Ивановић

ШКОЛА ЗА
ОСНОВНО
МУЗИЧКО
ОБРАЗОВАЊЕ

Ову школску годину музички надарена дјеца Будве почињу у реновираним просторијама. Иако је у питању само једна учионица и шест кабинета површине од 140 м², наставници и управа школе, великим ентузијазмом и трудом успијевају да организују рад са 204 дјетета, колико ће их се ове године музички образовати.

Школа је лани радила без основних услова: санитарног чвора и воде, неадекватних просторија и школског намјештаја. Да и не спомињемо још увијек само њихову велику жељу и потребу за концертним клавиром и акустичном салом за концерте.

Сви се ипак надају, да ће се и ови проблеми убрзо ријешити.

Адаптацију просторија школе за основно музичко образовање, инвестирала је СО Будва из Фонда за комуналну дјелатност.

М.П.

ПОВОДОМ ИЗЛОЖБЕ КИНЕСКЕ УМЈЕТНОСТИ У МОДЕРНОЈ ГАЛЕРИЈИ

СЈАЈ СТАРЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

НА КРАЈУ овогодишње летење изложбене сезоне, од 15. до 25. септембра, Модерна галерија је била позоришта на којој је публици изложбом под називом „Из културне баштине древне и савремене Кине“ у најбитнијим одликама предочен развој оних грана умјетности и заната типичних за ову древну цивилизацију. До реализације ове изложбе дошло је на иницијативу Југословенског друштва пријатеља Кине, а у организацији су поред Модерне галерије учествовали још амбасадор НР Кине у Београду и Архив Југославије. Изложбу којој је присуствовао и амбасадор НР Кине Џу Анканг, отворио је генерални секретар Владе Југославије Младен Вукчевић.

Изложеним предметима, (ок стотину) праћен је ток развоја од праисторије па све до савременог доба, и то првенствено предметима од керамике као репрезентативног материјала умјетничке обраде кинеских мајстора, а затим и предметима рађеним у бронзи, лаку, дрвету, нефриту и сличним природним материјалима.

Најстарији предмети припадају култури Јангтао по теклоу у сј. Хенане на обалама Жуте ријеке, а датују још из V миленијума п.н.е. Други важан центар ове културе је провинција Кансу. На изложби су била изложена три предмета поменутих култура, рађена у теракоти, а затим осликана бојом или само украшена геометријским мотивом. То су двије мање посуде од 15-ак цм и једна нешто већа посуда бродастог облика са двије дршке, које и својим облицима свједоче о богатој фантазији тих прадавних мајстора.

Нешто касније јавља се друга неолитска култура Лонгшан у којој при изради керамике већ користе грнчарски точак. И даље је у употреби теракота, али техничка израда је савршенија што се огледа и у богатству нових облика. Омиљене су нарочито трножне посуде за разну примјену. Два примјерка трножних посуда нашла су се и на изложби, и то један трножни котао од теракоте и врч за воду, али од бијеле керамике која се јавља пред крај доминације културе Лонгшан. Њена доминација трајала је скоро хиљаду година и била основ даљег развоја керамичарства у Кини, превасходно у вријеме владавине династије Ханг.

Династија Ханг, прва археолошки значајна династија, владала је од 1700-1.100 г. п.н.е. на територији од око 120 000 км² на учешћу ријека Цхун-цне и Сеј са средиштем у Ан-Јангу. Што се керамике тиче, посебан значај припада поменутој бијелој керамици, рађеној од каолина, која сад већ бива богато декорисана, најчешће зооморфним мотивима. Лијеп примјер једне такве посуде од бијеле керамике која је била изложена заједно са примјерком из предходног периода јасно указује степен напретка у њеној обради, како богатством декорације (мотив ТАОТИЕ - најзначајније митолошке бистости Кинеза) тако и чврстином форме. Умјетници и занатлије династије Ханг, истакли су се такође својим радовима у бронзи. Најзначајнији су они ритуалног карактера, са симболичним орнаментом или разним стилизованим заморфним мотивом. Омиљен је поменути ТАОТИЕ, а сами предмети често имају облик неког митолошког бића, као нпр. мала ритуална посуда за вино. Ритуалну намену ових предмета одређивао је њихов основни облик, а сваки је имао и

одређен назив и симболику. (ЦХУ-посуда издужена, КУЕЈ-нижа са дршкама, ЛИ-трножна итд, као симболи Земље, неба, планине воде...) Ти значајни радови у бронзи доказ су да су се већ у прошлости усталили облици који ће затим дуго бити у употреби. Осим ритуалне посуде пажњу је привукао и мали сточић који представља сцену напада тигра на бика који испод стомака крије младунче као и звоно (ХУНГ) са зооморфним декорацијом. Бронза се употребљавала и за изградњу предмета за домаћинство, а техника ливења је већ тад била тако савршена да се може равнати и са најсавременијим методом данас.

Иначе поред династије Ханг у изради бронзе истакла се и династија ЧОУ за које се веома често користи и инкрустирација, најчешће са нефритом, а из тог периода сачуван је и велики број предмета - амулета у облику Змаја, симбол ЈАНГА-мушки небески принцип и Тигра, симбол ЈИН, женски земаљски принцип. Оваква заокупљеност тајнама постојања и вјечитом загонетком коју чине супротности добра и зла, свјетлог и тамног, мушког и женског, трајно су одређивале које развија кинеска умјетност и које ће развијати у наредном периоду, а нарочито од појаве Конфузионизма.

Конфузионизам се јавио по паду династије Чоу, у периоду зараћених држава, а представља филозофску доктрину као основу државног

на овој изложби, карактерише зналачка способност при изради лика и његових карактерних прта. Из њихових лица чита се храброст одлучност, покорност. Преовлађује војна тематика, а таква одређеност извјесно вријеме ће потрајати, што је наравно резултат непосредно пред тим завршеног рата.

Династија Чин трајала је 221-207 г. п.н.е. а коначну управу, њом основаног царства, установила је династија Хан Из тог периода највише је сачувано предмета за домаћу употребу чији облици су традиционални, а и у скулптури се надовезује на предходни период. У употреби је сива керамика која постепено почиње да се глазира, али омиљена је бојена или осликавана. Из периода династије Хан било је изложено више предмета, а највећу пажњу је привукла бојена посуда у виду вазе, четвртаста и са поклопцем на којој је стилизовани мотил Таотие-а. Низ предмета са сиво-зеленом глазуrom (коњи, пас, једна велика ваза) примјери су те нове технике карактеристичне за овај период. По реду династије Хан до Кине почиње да се шири Будизам, који у великој мјери утиче на развој умјетности. Преовладава буситичка иконографија која веома брзо прима знакове карактеристичне за кинеску умјетност. Своје позиције Будизам је учврстио, наине, у периоду династије ТАНГ. У то вријеме умјетност у Кини доживљава велики процват.

ПРИЗНАЊЕ МИЛАНУ МРВАЉЕВИЋУ

Приликом отварања изложбе „Из културне баштине древне и савремене Кине“ предсједник Савеза друштва пријатеља Кине у Југославији проф. Никола Радошевић уручио је Милану Мрваљевићу златну медаљу којом га је одликовало Министарство културе Кине.

Милан Мрваљевић, који је сада на челу холдинг компаније „Меркур“ у Будви, је, иначе, оснивач првог југословенског друштва пријатеља Кине, које је основано на Цетињу 1977. године поводом издавања првог српско-кинеског рјечника.

култа. Назив носи по Конфуцију, највећем кинеском филозофу који је живио у VI вијеку п.н.е., а његова филозофија је у великој мјери утицала на развој културе и умјетности у наредном периоду.

Пролазну концепцију Конфуцијевог учења чини ТАО, што значи пут, а она у себи садржи законе Свијета и природе, који су обновљени на основу посматрања природе и оног што се у њој дешава. Основни је ТАО, пут свемира, а паралелно са њим постоји и пут човјека који је одраз првога. Да би се живјело у складу с природом мора се поштовати њен ритам, а како је Конфузионизам био веома утицајан и чинио, како смо рекли да основу државног култа, није ни чудо што је трагање за њеним тајнама представљало неискрпан рудник инспирације и напољу умјетности.

Из поменутих борби краљевина, које су још од VIII вијека п.н.е. пратиле династију ЧОУ, побједу је однијела Династија ЧИН 221-207 п.н.е. која је основала прво уједињено царство, а по овој династији Кина данас носи име. Први владар те династије, ЦХИН Ш-ЦХУАНГ-ТИ у мноштву је допринио развоју културе, ујединио је писмо, новим реформама постигао мир на цијелој територији и започео градњу чувеног Ки-начког зида. На самом почетку постојања царевине на пољу ликовних умјетности није било неких већих новина. У изради предмета за употребу углавном се користе исте технике и материјали као у претходном периоду. Омиљена је сива теракота, како у изради покуштва тако и у скулптури. Неколико оваквих скулптура Чин Шуангове, војске, изложених

Усавршава се техника глазирања керамике. Највише је у употреби тробојна керамика у комбинацији плаво-жута-зелено. Те нијансе добијају се додавањем оксида жељеза, бакра, кобалта. Велики број ових изложених предмета представљају посмртне фигуре, које су се сачувале у гробницама гдје су се стављале да би пратиле покојника у вјечном животу.

Предметима из периода династије Танг уоквирена је цјелина која обухвата период од неолита до пред крај X вијека н.е. Послије овог периода, за развој умјетности и културе у Кини у огромној мјери заслужне су се даље династије Сунг, Минг и Чинг. Предмети из овог периода нису били излагани, али њихово обличење посјетиоци су могли видјети у другом дијелу изложбе, којим је обухваћен савремени период у кинеској умјетности и занатству.

У том дијелу изложбе, неусмјерено најдоминантнији су били предмети рађени у лаку. Радови у лаку у Кини имају дугу традицију, још из периода династије Хан. Принцип израде састоји се у наносењу лака на одређен предмет од дрвета, метала или папирмашеа. То се чини

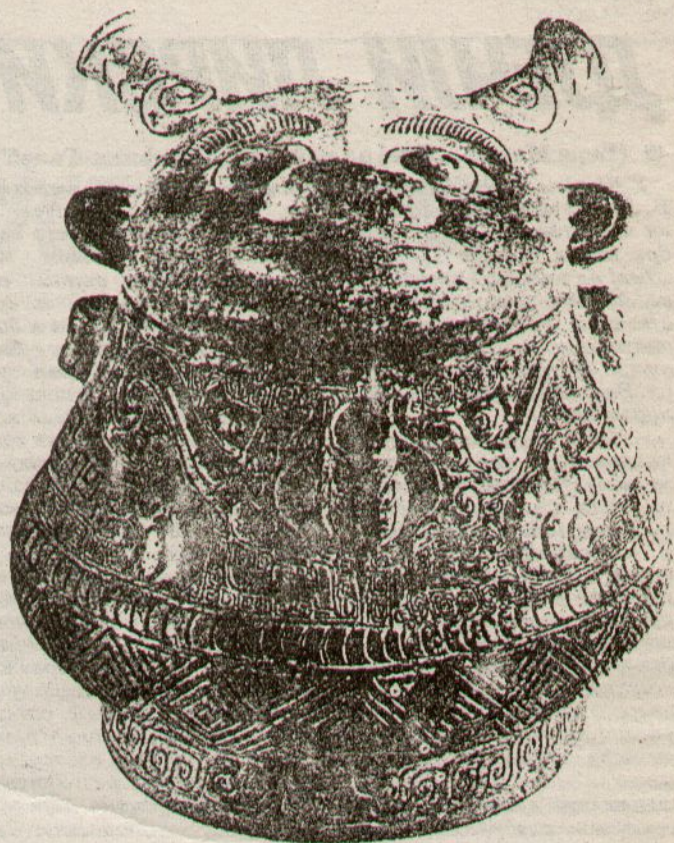
у више слојева у зависности којом техником ће предмет бити декорисан, а декорације су рађене осликавањем, инкрустирацијом, интразацијом, резбареном и сл. Од лака су рађени разни декоративни предмети, али и посуђе за домаћинство. Неколико великих вазни осликаних птицама и зооморфним стилизованим мотивима, као и један, преко метар у пречнику, зидни тањир интразован седефом, свједочили о том вишевековном мајсторском искуству. Треба поменути и неколико вазни и чипија рађених у дрвеном дрвету у комбинацији са црним лаком, богато резбарене, тзк. техником цоромандел. Следећа, доста млађа техника, али ипак типичан за кинеску примјену умјетност, јесте тзк. Цлоиссоне, популарно називана у Кини Јиппо техника. Везује се, наине, за рад се емајлом који је послје керамике и лака радо коришћен у изради украсних предмета као и предмета за домаћинство. Од радова у емајлу, највише пажње привукле су три вазе рађене управо у Цлоиссоне техници.

Празник за очи била је и витрина с предметима од жада, то зелена кационица и два мала релефа с урезаним стиховима. У истој витрини нашле су се и четири бочице од којих највиша има свега 10 цм, осликане изнутра. Овакав начин сликања одражава се само осјетљивост и прецизност четкице, него и високу визуелну културу, стечену у сталном саживљавању са природом, којом освајају кинески умјетници улазећи у саму бит природних детаља као и односа међу људима. Оваква фасцинантна осјећајност при осликавању умјетничких предмета изражена је и при декорацији чувеног кинског порцелана који је сам по себи, својом техничком израдом доведен до перфекције. Нажалост, вјероватно због ризика у транспорту, предмети од порцелана нашли су се само на фотографијама које су чиниле пропратни дио изложбе.

На крају интересантан дио експоната из савременог периода чинили су лутке - ликовима оних из пекињске опере и локалних кинеских опера. Маштовитост израде костима, проширује палету разних грана кинеске умјетности и материјала који су се у њеном постојању нашла, а само постојање опера свједочи и о развијеној музичкој култури. Музичка умјетност уз ликовну била је једно од најважнијих средстава при васпитавању у духу предака о чему свједочи и податак да су још 714 постојала два државна конзерваторија на којима се школовало око 2.000 музичара, учећи разне инструменте. Кинески инструменти дијеле се у зависности од кога материјала су направљени: метали /звона, гонгови/, камени, КИНО-ксифон са каменним полчицама, бамбусови /флауте/дрвени/ударалке/ итд., сви готово само убрани из природе још један су доказ о кинеској опчињености њоме и поштованости њеним законима. /Сви ови инструменти могли су се видјети у рукама фигура играча и пјевача династије Танг/.

И тако све, до сада, поменуте гране умјетности могу бити прича за себе, свака у себи носи нешто посебно, али на крају ипак све оне чине једну савршену цјелину која одражава искуство и мудрост народа који већ 5.000 година развија и надрораује своју и много чему специфичну културу.

● Сенка Суботић

ДОБИТНИК НАГРАДЕ ГРАДА ТЕАТРА:
Јагош Марковић

КОЛЕГЕ НАЈСТРОЖИЈИ КРИТИЧАРИ

Овогодишњи Град театар је био у знаку престава Јагоша Марковића, „Ромео и Јулија“, Вилијама Шекспира и „Кате Капуралица“, дубровачког писца Влаха Стулића. Уосталом, да није тако Марковић не би добио награду за драмску дјелатност Града театра, која му је додијелена на недавној сједници Савјета фестивала, о чему су „Приморске новине“ извјестиле своје читаоце.

Представе Јагоша Марковића су толико добре, да је требало да се одрже на крају фестивала, јер све друге које смо били у прилици да видимо су остале у сјенци његових, да кажемо враголастих представа, каже Светозар Радуловић, један од оних коме на овом фестивалу од његовог настанка прије девет година ништа није промакло.

Јагош Марковић је млад човјек. Тек му је 29 година, а за собом има тридесет представа, међу којима су: „Чаробњак из Оза“, „Лукреција или Џеро“, Крлежин „Адам и Ева“, Чеховљева „Медвјед“, Еурипидова „Хекуба“, Молијерова „Тартиф“, „Електра“, Данила Киша, Шекспиров „Сан летње ноћи“, „Богојављенска ноћ“, Александра Поповића „Чарапа од сто петљи“...

Почео је да режира у 12. години. Био је најмлађи студент режије у историји београдске Академије.

У кафани „Адријатик“ разговарали смо с овим редитељем изузетне имгинације.

Одушевљен сам што сам добио награду Града театра. Она ме обавезује, јер то није мало признање. Увјек радо долазим на будвански фестивал, а од сада то ће за мене увијек бити нешто посебно. Доживљавам га као празник културе, умјетности. Радује ме и као позоришног редитеља, што се уздигао један овакав фестивал у нашој земљи, а поготово што је он у Црној Гори, одакле сам и ја каже Марковић.

Радујем се, наставља он, што су се моје представе допале фестивалској публици, за коју прије свега радим, али допада ми се и што се оне свиђају и онима који су ближи театру - писцима, позоришним критичарима, вама новинарима уопште људима који су блиски позоришној сцени. Моја трема, је већа у Будви, него рецимо на било којој другој сцени, јер овдје је изузетна конкуренција. Ту долази најбоља театарска једногodiшња продукција. Свака добра представа која се изведе чини ме радосним. Не вјерујем у сујету међу позоришним људима, мислим да она не постоји. Сви смо радосни када се произведе добра представа.

Моје колеге, наставља Марковић, су најстрожији критичари. Добити од њих комплименте је нешто посебно. Можда је то и веће од било које награде. Када сам прије два три мјесеца у „Политици“ прочитао из пера уваженог позориштарјанца Јована Ђириловог, каква сам ја редитељ, нијесам у први мах могао да повјерујем. Хвала му за тако јавно и искрено мишљење. Такво мишљење ме обавезује, исто као и награда Града театра.

Одавно сам редитељ, а за Град театар, досад нијесам радио ниједну продукцију, иако ми је таква сарадња нуђена. Сада када је пред нама јубиларни десети фестивал Град театар, сигурно ћу режирати једну представу по свом избору на Цитадели, сцени која ниједног редитеља не оставља равнодушним.

Град театар је надрастао све фестивале у нашој земљи, а надрастао је и најпрестижнији фестивал и у бившој Југославији, Дубровачке летње игре, иза којих је стајао и Јосип Броз. То је успјело Будви. Будва је била ове сезоне нешто друго у односу на прошло лето, када је тренгала музика из сваког локала, када је „Хоботница“ многе отјерала да никада више не завире у Будву, што је све негативно утицало и на одржавање позоришних представа на Цитадели. Хвала свима на оваквим напорима да Будва поново постане мјесто достојанства и велике културе, рекао је за „Приморске новине“ Јагош Марковић.

● Станко Паповић

ИЗ СТАРИХ БАУЛА

ДР БОЈАНА РАДОЈКОВИЋ

РУСКИ
НАДБЕДРЕНИК
ИЗ БЕЧИЋА (3)

● Овај текст је објављен у Годишњаку Завода за заштиту споменика културе СРЦГ Цетиње „Старине Црне Горе“ II, 1964., стране 53-58)

Колико је његова иконографска шема изгледала загонетна, толико се надбедреник стилски јасно везује за одређено вријеме, што ће рећи за средину XVII века. Сем ликовне анализе, и техничка израда говори у прилог овом датирању.

Постоји битна разлика у начну израде руских везова XVI и XVII века. Техника веза може да одреди приближно датирање, иако се везови из XVII века често локално ослањају на стил ранијих времена.

У XVI веку на везовима важну улогу игра колорит, који је прилично жив и разнобојан, са знатно мањом употребом злата, али са богатом применом бисера и украсног камења.¹⁵ У XVII веку долази до монохромije: боја ишчезава, покривена сребрним и златним пластичним бодовима, који стварају комплетну сребрну и златну површину преко бојених делова.¹⁶ Ова сребро-златна везена оплата спречава колористичке ефекте. Сребрно-златни вез једино не покрива инкарнат. У XVI веку инкарнат је обично изведен у тамнијим тоновима са сенчењем око очију и ивицом лица.¹⁷ У XVII веку се за инкарнат употребљава природна боја платна, а извезене су само очи, нос, обрве, коса, брада и контуре руку и ногу – најчешће окером.¹⁸ На овај начин лице је више графички представљено и недостаје му рељефност која је карактеристична за везове XVI, па чак и првих година XVII века.

Бечићи надбедреник рађен је у техничком погледу потпуно у духу XVII века. Постаљен је зеленом свилом, док је сам вез рађен на ланеном платну. Инкарнат није испуњен везом, ве је остављена природна боја платна, осим очију, обрва, носа, браде, бркова, косе, контура руку и ногу, све извезено окером.

цем, типично за руске везове XVII века. Остали делови фигуре извезени су такође окером, а потом пластичним бодом од уплетених златних, сребрних и свилених нити. Како златни и сребрни пластични вез покрива већи дио фигура у композицији, особито одело и облаке, тек се са налицја могу видети праве боје веза; али ни ту није дат широк дијапазон боја, већ се оне, крећу између светлије плавих и голубије сивих тонова, са нимбовима који су увек жути. Мајстор је припремио вез за испуњавање појединих површина златно-сребрним тоновима.

На исти начин су израђивани везови за знамениту породицу Строганов у XVII веку.¹⁹ Међутим стилски, вез из Бечића не припада везовима ове породице. Он се ликовно ослања на старије узорне годишњак, пре свега на сликарство јарославских мајстора.

Карактеристичан примерак годишњак веза који стилски донекле одговара нашем надбедренику је индигитија рађена 1601., поклон Ксеније Годунов Тројице – Сергијевском манастиру.²⁰ На индигитији је приказан Дејис: Христос на престолу са круном на глави, Богородица као царица, св. Јован и две клечеће фигуре: Сергије и Никон. Иако су главе на индигитији потпуно извезене, оне ипак имају много сличности са решавањем лица на нашем надбедренику: дугуљасто, са нешто истакнутим челом, коса која равно пада на рамена, округле, подцртане очи, густа брада која код оба христа избија крајевима вилица, док код обе клечеће фигуре на оба веза обухвата целу површину лица. Разлика између индигитије и нашег надбедреника показује се у целокупном третману фигура: фигуре са индигитије су виткије, пласти-

Припремила:
Љиљана Зеновић

1610. пољска војска, прешавши Волгу, напала је манастир, попалила га и опљачкала. Девет година касније Каљазински манастир посећује цар Михаило и богато га обдари. Манастир се обнавља 1633. и 1648. године, а 1654. црква је живописана и на њеном живописању раде јарославци и костромичи. Исте године живи извесно време у манастиру царица Марија, жена Алексија Михаиловича, са децом и патријархом Никоном.

Из до сада објављених извора не може се закључити да су у Каљазински манастир долазили српски калуђери и да су том приликом добили надбедренике. Међутим, баш средином XVII века и касније често се спомињу српски монаси који долазе у Москву и том приликом добијају дарове, најчешће старије ствари, за српске манастире. Познато је да је хилендарски митрополит Мардарје добио цео „округ архијерејских одежди“.²¹ Године 1655. студенички калуђери такође добијају црквене утвари.²² Године 1642. митрополиту Неофиту дата је читава црквена опрема, заједно са надбедреником за који се каже да је био од атласа и дамаска извезен златом.²³ Из године у годину долазили су архијереји и калуђери из Србије и тржили милостињу за српске цркве. Неки су били одбијени, други враћени још са границе, трећи су успевали да дођу и до Москве, а ту су најчешће добијали поред новаца и књига и црквене одежде. Можда је тада неко од тих монаха доспео и до Тројице Каљазинске и тамо добио на поклон везени надбедреник на коме се налазио портрет и ктитор Каљазинског. Тако је вероватно и овај комад руског веза доспео у наше крајеве. Портрет и Алексија и Макарија, који се без натписа не би могли да идентификују, уклапају се у шематизоване портрете руских светитеља овог доба. Иако сам вез не даје неке посебне новост у низу руских везова XVII века, он ипак представља нови допринос упознавању руских уметничких радова који су као поклони дошли у наше крајеве.

Ако се саберу сви ови елементи, може се закључити да надбедреник припада средици XVII века и да је у изради његова картона можда учествовао један од јарославских сликара, који су у исто време и живописали цркву. Приказивање Макарија Каљазинског на надбедренику наводи на мисао да је надбедреник рађен за Тројицу – Макаријевску у Каљазину, а да је из ње доспео у наше крајеве. У XVI и XVII веку Тројица – Макаријевски манастир у Каљазину био је у центру догађаја везаних за руски двор.²⁴ Цар Иван Грозни посетио је манастир већ 1553. године и богато га обдарио. Борис Годунов са женом и децом борави у манастиру 1599. и тада је закључен брак између Борисове кћери Ксеније и принца Јована. Том приликом Борис је поклатио сребрни кивот за Макаријеве мошти. За време муних времена самозванца и цара Василија Шуйског манастир је настрадао, а 1609. године у њему је руска војска. Године

- 15 А. Н. Свириин, Москва, 1963, 101-108.
- 16 Исто, н. д. 110.
- 17 Исто, н. д. 119.
- 18 Исто, сл. 106.
- 19 Исто, сл. 106.
- 20 Н. П. Кондаков, н. д. 354.
- 21 Художественные памятники московского Кремля, Москва, 1956, 57, сл. 133, 134.
- 22 Н. П. Кондаков, н. д. т. 97.
- 23 История русского искусства, IV, Москва, 1959, 367-368, сл. на стр. 373.
- 24 Исто, н. д. 308.
- 25 Н. П. Кондаков, н. д. 355.
- 26 Подаци из: Жития святых, VII, 343-354; није ми била приступачна следећа студија: М. Цепенко, Архитектура и фрески Макариевского монастыря в Калужине. Архитектурное наследство, т. 2 Москва.
- 27 С. Динитријевич, Графа за српску историју из руских архива и библиотеке, Споменик LX, 119-122.
- 28 Исто, н. д. 200.
- 29 Исто, н. д. 138.

ИЗ „ЗЕТА-ФИЛМА“

МАТОВИЋЕВИ ФИЛМОВИ У
БЕЛГИЈИ И ЧЕШКОЈ

НА ТРИДЕСЕТ шестом, међународном, филмском фестивалу који ће се од 19. до 22. октобра одржати у граду БРНОУ У ЧЕШКОЈ, у званичној конкуренцији биће приказан документарни филм „МЕТРИ ЖИВОТА“, познатог црногорског редитеља МОМИРА МАТОВИЋА, а у екстра званичном програму, документарни филм „ЈА ЗНАМ КАКО“. Оба су рађени у производњи „ЗЕТА ФИЛМА“ из Будве.

ТРАГОМ ДОКУМЕНТА ПРОШЛОСТИ (47)

„КРАЋИ“
ОБИЧАЈИ

ОБИЧАЈИ су традицијом или вјером утврђени обичаји владања и деловања у одређеним приликама. Они су везани за важније догађаје из живота појединца или заједнице, а обављају се обично уз обилне гозбе које значајно оптерећују издатке породица или заједница. Будући да је Први светски рат (и ратови прије њега) материјално исцрпио становништво, то се развило да се поједини одреди због трошкова смање или потпуно укину. То су села преко својих главара покренула, а општина Будва и донијела закључак о смањењу славања неких обичаја 1927. године. Аутор посједује препис (без печата, али уз својеручни потпис секретара Јока Тановића) општинског закључка којег у целини доносимо.

ОПШТИНА БУД-
ВАНСКА-БУДВА

Препис

Број 30
Управитељство општине будванске по овлашћењу сједнице свих свеских главара и представника града Будве од 9.1.1927., а у вези ранијег закључка изабраника од 26.XII.1926., број 2889/26 у сврху смањења досадашњих народних обичаја као напр. крсног имена, свадба итд., доноси овај

ЗАКЉУЧАК

I КРСНО ИМЕ

Крсно име славит ће се један дан тј. на дан до на уставке у јутро. Укида се обичај колача, погаче, сапуна, квартијера меса, да нема их нитко шиљати нити примати било којом пригодом.

Одива у род може одити пригодом славе или свадбе кад хоће, а такође враћати се из рода кад она хоће. Одива из рода не смије носити погачу или квартијеру меса, већ само мало дарова везано у малом рупцу.

II ПОСЛУЖБИЦЕ

Послужнице као и до сада из цркве не хоће на ручак и у вечер кући.

Припрема: Мр Марко Ђ. Ивановић

НАПОМЕНА
РЕДАКЦИЈЕ

НАЈАВЉЕНИ наставак серије текстова „Зашто је Будва без музеја? (Шта о експропријацији кажу власници није припремљен за овај број) јер упркос више покушаја нијесмо могли добити изјаве и податке од влас-

III ПОБОЖИЋНЕ ЧАСТИ

Побожићне части се потпуно укидају.

IV ВЈЕРИДБЕ

За испрос дјевојке иде само један човек.

V СВАДБЕ

Дјевојачка свадба само један објед, а мушког објед и вечера. Укида се доношење пецива и погача. Са робом дјевојачком иде само један човек и једна жена. Укидају се правичићи. Дјевојка нема никога даривати сем оне куће где је удата. Дјевојку могу даривати само они који су на јело позвати. Дјевојка не иде за кумом као до сада, а може куму даривати само чарапе или кошуљу. Потпуно се укидају повојнице. Жена кад иде на бабине не смије носити погачу.

VI КАРИТАДИ

Кућа ће је мртавац не смије никоме давати вечеру, већ ако хоће и може ономе ко је ту радио неки већи рад као нпр. ношња мрца који није умро у својој кући или други који рад, звање итд.

Пред црквом се даје само понаја и ракија три пута. Покајнице кад иду у нашу општину не смију носити погаче, а кад иду изван наше општине онда могу.

Ко овај закључак прихвати и потпише га, а касније га прекири бити ће кажњен са глобом и то први пут динара 200, други пут динара 300, а трећи пут динара 500. Глоба иде у корист сиромаша онога села где је глоба утјерана. Ова глоба има праву моћ од када је одобри општинско вијеће.

Овај закључак ступа на снагу дана 14. јануара 1927. (на нову православну 1927. годину).

Ко својеволјно пристаје на горње нека га потпише.

Од Општинске управе Будва, дне 10. јануара 1927.

Начелник
Лука М. Мартиновић, с.р.
(нема власторучног потписа)
За тачан препис јамчи
Секретар
Јоко Тановић
(има свој потпис)

Црква Преображења у Бечићима у којој је 1961. године нађен руски надбедреник из средине 17. вијека

ародна фестивала, у „Зета филму“ је одржана конференција за новинаре којој је присуствовао и њихов аутор, и том приликом је премијерно приказан најновији филм Момира Матовића „ЖИЦА ЖИВОТА“, рађен у продукцији „Зета филма“, а који ће широј публици бити приказан на фестивалу краткометражног филма у Београду, средином марта идуче године.

Р.П.

СПОРТ

ФУДБАЛ

ПОЛОВИЧАН УСПЈЕХ

МОГРЕН све своје утакмице као домаћин игра на стадиону Арсенала у Тивту, што за овај млади састав представља велики хендикеп. У првом кругу првог дијела првенства, Могрен, јер освојио девет бодова, што је половичан успјех. У неким мечевима, када су губили бодове били су бољи тим, али нијесу имали спортске среће. По неким прогнозама требало је освојити још најмање четири бода, да би се задржао статус.

На старту другог круга у игри против Рудара из Пљеваља млади фудбалери Могрена највећег противника су имали у дјелиоцу правде, који је својим одлукама директно утицао на крајњи исход меча.

Робустни халф Могрена Марко Пима каже: - Да играмо на нашем терену слика би била много другачија. Други наш велики проблем је што нам у сезони одлазе најбољи играчи и што клуб није у могућности да их задржи. Морам да нагласим да играмо готово без динара на докнаде, поготово ми који смо поникли у Могрену. Губили смо бодове у мечевима када смо били бољи супарник, али то је ствар нашег неискства. Управо када смо били на прагу наше велике и најзначајније побједе, у игри против Рудара, на том путу су нам се испријечили судије који су нам поништили регуларан погодак и нијесу досуђили чист једанаестерац.

ДОБАР СТАРТ ПЕТРОВЦА

ФУДБАЛСКИ клуб Петровац већ неколико година се успјешно такмичи у јужној регији Црне Горе. Ове године имају амбиције да освоје прво мјесто и поново се нађе међу најбољим клубовима Црне Горе, где му је одавно и мјесто. У прва четири кола не знају за поразе и заслужено се налази на првој позицији. У тим Петровца игра низ младих и талентованих фудбалера који су својим квалитетом превазишли овај ранг такмичења.

Већ неколико година први човек клуба и тренер је Војо Медиговић који све чини да Петровац добије статус републичког лигаша.

На старту новог првенства забиљежили смо три побједе, а у једном колу смо били слободни и заслужено се налазимо на челу табеле. Увјерен сам да ћемо наставити у истом темпу и да ћемо „прелијати“ све наше противнике, јер смо од свих објективно бољи, рекао је Војо Медиговић.

КОШАРКА

ВЕЛИКЕ АМБИЦИЈЕ

КОШАРКАШКИ клуб Могрен послије дуге времена стартоваће у најјачој лиги Црне Горе. Циљ је да се тим пласира међу прва два како би у плеј-офу изборио прволигашки статус. У том циљу у клубу се радило веома темељно а ангажована су и два појачања - Вуковић и Кнежевић из Котора. Могренови кошаркаши боравају су седам дана на Копаонику где су уз стручни надзор тренера Бојовића и Лабана спровели вјештаче припреме.

Човјек који је пуно урадио на

ВАТЕРПОЛО

СТЕЧЕНА ИСКУСТВА

ВАТЕРПОЛИСТИ Будванске ривијере су почетком октобра седам дана боравили у Италији (и били су гости „Река“ и „Савоне“) и учествовали на веома квалитетном турниру у организацији Савоне. У изузетно јакој конкуренцији Будванска ривијера је претрпјела пет пораза. Очито да се на том свом првом изласку на међународну сцену нијесу најбоље снашли. Три меча изгубили су с голем разлике, у остала два било је и судијских неправди које су биле драстичне у игри против Реме. С овим италијанским клубом Будванска ривијера ће се почетком новембра састати у купу купова Европе. Тај квалификациони турнир ће се одржати од 8. до 12. новембра у Грчкој.

Репрезентативац Југославије Вељко Ускоковић, иначе велико појачање Будванске ривијере, је послије овог турнира рекао:

Доживјели смо поразе, али смо на том турниру стекли огромно искуство. Видјели смо како се ради у тој земљи чија је репрезентација права Европа и у чијим клубовима наступају по двојица изванредних интернационалаца. Тај турнир је дошао у право вријеме и пуно ће нам значити.

оздрављењу кошаркашког спорта у Будви, секретар Могрена Буро Ракетић нам је рекао:

- Као правци друге црногорске лиге, од ове године ћемо се такмичити у најјачој лиги и објективно гледано имамо лијепих шанси да се високо пласирамо. Наше амбиције су улазак у прву савезну лигу. Првенство почиње 4. новембра и у првом колу састаћемо се с нашим великим конкурентом Приморјем.

Припремио: Стево Гленца

ДАНИ ШИРУНА

У НЕДЈЕЉУ 15. октобра на градској риви, одржана је традиционална културно забавна манифестација „Дани шируна“ чији је организатор био уз свесрдну помоћ СО, Спортског риболовног друштва „Ширун“.

Уз богату забаву, и трпезу с рибом и вином, овога пута било је присутно око 2000 посјетилаца, па је фешта трајала до касно у ноћ.

Организатори су понудили 500 килограма рибе, 400 литара вина, 200 литара сокова и 11 корпи руштула и приганица.

У оквиру Дана шируна, одржано је отворено првенство Будве у спортском риболову за пионире и одрасле. У конкуренцији пионира од првог до четвртог разреда Основне школе, прво мјесто освојио је Марко Лекић, друго Бојан Алексић, треће Ацо Лазаревић и четврто Небојша Јелић. У категорији од петог до осмог разреда, прво мјесто припало је Мартину Зеновићу, друго Николи Ратковићу, треће Ивану Иванковићу и четврто мјесто Ивану Пејовићу.

У конкуренцији сениора, најбоље резултате и прво мјесто освојили су Љубо и Крсто Борета са 5300 бодова. Друго мјесто припало је Николи Петровићу и Радомиру Бечићу који су имали 4165 бодова а треће мјесто освојили су Љубо Васовић и Перо Антонић са освојених 3953 бодова.

На отвореном првенству Будве у спортском риболову такмичило се 110 пионира и 50 сениора, а организатори су одлично обавили свој посао.

Р.ПАВИЋЕВИЋ

ПРВЕНСТВО РИБОЛОВАЦА

У БУДВИ су 14. и 15. тог октобра одржани Дани спортског риболова на мору у организацији Клуба за подводне активности „Делфин“ из Будве и Секције за спортски риболов „Ширун“.

На државном првенству, учествовало је 18 клубова са 36 такмичара из Црне Горе и Србије који су се надметали у спортском риболову подводном пушком и штаповима са витлом, а одржано је и отворено првенство Будве у спортском риболову.

Најбоље резултате у подводном лову пушком, постигао је Драган Микић из клуба „Урс“ из Београда који је освојио 10650 бодова. Друго мјесто припало је Асиму Мемичу из клуба „Паргар“ из Тивта, а треће Добривоју Петровићу из клуба „Југоле Гракалић“ из Херцег Новог.

Од домаћих такмичара, најбољи пласман остварили су Зоран Дракулић из клуба „Делфин“ из Будве (освојено шесто мјесто и 2350 бодова) и Саво Војводић који је заузео седмо мјесто са 2000 бодова.

На савезном такмичењу у спортском риболову на мору штаповима са витлом, прво мјесто освојио је Слободан Свилановић из клуба „Бијела“ освојивши 6056 бодова, друго мјесто припало је Звонку Вуксановићу из клуба „Пегар“ из Тивта са 4652 бода, а треће Андру Радовићу из Бијеле који је освојио 4556 бодова. Од домаћих такмичара у овој дисциплини, најбољи резултат постигао је Петар Вучетић из „Делфина“ који је заузео девето мјесто са 3250 бодова.

Р. П.

БОКС

СЈЕКЛОЋА У РЕПРЕЗЕНТАЦИЈИ

ПОСЛЕДЊИХ година боксери Будве као да су се претплатили на - медаље. За 1990. најбољи боксер у Југославији у класи јуниора био је Фехми Хусен, за 1993. најбољи техничар био је Зоран Влаовић, 1994. најбољим боксером проглашен је Тихомир Матијевић, а за 1995. годину Никола Сјеклоћа.

Никола Сјеклоћа је од 15.06. до 22.06.1995. учествовао на европском првенству у Мађарској у граду Шоофок на језеру Балатон. У оквиру осмине финала у велтер категорији убједљивом побједом од 11:4 декласирао је руског боксера. У четврт финалу са 2:4 изгубио је од немачког боксера, али се мора нагласити да је умјесто у својој полу-велтер био одређен за тежу велтер категорију.

Никола Сјеклоћа је иначе још од државног првенства у Ваљевоу, априла мјесеца, постао члан државне репрезентације.

Наша јуниорска државна репрезентација је од 11. до 16. октобра 1995. учествовала на великом међународном турниру у Грчкој.

Признања овом клубу доносили су још Огњен Кажанега, Никола Војиновић и

Владимир Радиновић, који су 30.09.1995. на Цетињу у спаринг мечу остварили побједу.

У БК „Будва“ припремао се и један од најбољих југословенских тешкаша, Зоран Вујичић који је освојио три вриједне побједе, а ускоро почиње с припремама за европску титулу. Његов квалификациони меч предвиђен је на Дан ослобођења Будве, 22. новембра у част отварања спортске дворане.

О стању у БК „Будва“ и уопште у југословенском боксу нешто више рекао нам је Павле Бучај, тренер БК „Будва“ и од јуна селектор омладинске црногорске репрезентације и један од тренера омладинске репрезентације Југославије:

- Стање у југословенском боксу је више него лоше, погледом влада анархија и поред сталних и сиљних састајака све се завршава на „морам“ и „треба би“ што само погоршава и овако лоше прилике у боксу. Не треба заборавити да смо у боксу до сада постигали изванредне резултате. Бокс је један од наших најстаријих спортова.

Маја Поповић

СА ФУДБАЛЕРИМА ЖЕЉЕЗНИЧАРА У ПЕТРОВЦУ

И ЛОПТА ЧЕКА МИР

- Тренинзи и припреме између - ратних дјејстава
- Такмичење по регијама одложено због бомбардовања НАТО авиона.

КРАЈЕМ септембра и почетком октобра у Петровцу су уз помоћ „Нафтагаса“ десетак дана боравили фудбалери и руководство Жељезничара, некадашњег југословенског шампиона и дугогодишњег прволигаша са Грбавице.

- Овдје нас је 27 играча са стручним руководством, користимо сваки тренутак за тренинг мада је рад веома отежан јер кући радимо и тренирамо у зони ратних дјејстава и док траје затишје између борби - каже Мирко Марван, капитен Жељезничара, некадашњи југословенски репрезентативац у малом фудбалу - Г у таквим условима било је неких такмичења по регијама, а Жељезничар припада Сарајевско-романијској регији. Планирали смо да почнемо с такмичењем 15. септембра, али је то одложено због бомбардовања НАТО авиона по територији Републике Српске. Сад нам је најпреча одбрана земље, а кад се смири опет ће се играти фудбал.

Ратно стање, прича Марван, је утицало и да се разликују сви играчи некадашњег Жељезничара, и у њему су сада играчи из регионалних клубова.

Председник Жељезничара Милорад Лале каже да је политика клуба у овим тешким условима да се сачува квалитет, да играчи не иду у друге клубове.

- Имамо квалитет екипе за југословенску П „Б“ лигу, прије неки дан смо победили Петровац 2:0 и видјели да можемо да играмо - каже Милорад Лале и наглашава да судбина фудбала у Републици Српској зависи од Фудбалског савеза Југославије - колико нам они помогну, колико омогуће југословенским клубовима да долазе и играју кад наступи мир у Републици Српској, толико ће се и опорављати наш фудбал. Уосталом, не зависи само фудбал, него и судбина Републике Српске од СР Југославије.

Сличног мишљења је и Зоран Шумар, савезни фудбалски судија, сада тренер Жељезничара. Играмо, каже, у околини Сарајева, одржава нас велики ентузијазам, и убијеђен сам да ћемо се као клуб одржати. Ако се подијели Сарајево, добићемо Грбавицу са укупно три терена а „Жељо“ ће, опет, бити онај стари.

В.М.С.

ВСС
BUDVA

Preduzeće za izdavačku i grafičku djelatnost
85310 BUDVA, Mediteranska 4., Tel: 086/52-551, 52-552, Fax: 086/52-553;
PRODAVNICA: Podkošljun bb, Tel. 086/52-554

КОМПЈУТЕРСКА ПРИПРЕМА ШТАМPE И DIZAJN

LOGOTIP

koji će Vaše preduzeće, radnju, agenciju ili proizvod izdvojiti od drugih...

MASKOTA

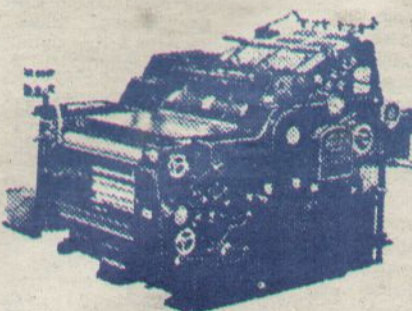
kao dopuna logotipa i potpunog izgleda Vaše firme ili proizvodnog programa

KARTONAŽA

Vaš vrhunski proizvod mora da bude u vrhunski dizajniranoj i kvalitetno izrađenoj papirnoj ambalaži

ГРАФИЧКИ СИСТЕМ

pomaže u poslovanju i komunikaciji sa poslovnim partnerima

za Vas

ŠTAMPAMO

- knjige
- časopise
- blokovsku robu
- obrasce
- plakate
- postere
- prospekte i dr.

ELEKTROJUG

PREDUZEĆE ZA TRGOVINU, TURIZAM, UGOSTITELJSTVO I USLUGE sa p.o.

Trg Sunca bb Budva, Tel. 41-564, 51-344, 52-300 Telefax: 52-300

- prodaja kompletnog elektromaterijala,
- izvođenje radova na trafostanicama, dalekovodima i javnim rasvjetama,
- polaganje kablova i svi elektroinstalaterski poslovi,
- brze intervencije električara

Оснивач листа Скупштина општине Будва. Издавач Јавно предузеће "Информативни центар" Будва. Директор Рајко Куљача. ВД главни и одговорни уредник Васо М. Станишић. Штампана НЈП "Побједа" Подгорица. Адреса: "Приморске новине" Петра I Петровића 3, поштански фах 14, 85310 Будва. Телефони (086) 51-487 (редакција), 52-024 (општа служба), телефакс 52-024. Број жиро рачуна 50710-603-5-2853 код СПП Будва. Годишња претплата (12 бројева) 10 динара, полугодишња (6 бројева) 5 динара.

Приморске новине